

WUC

gener-febrer 80

n.º 689

60 pts.

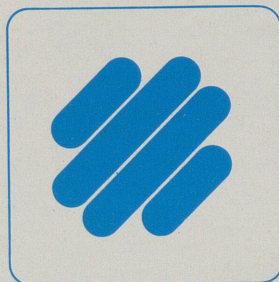
ECOLOGIA PER A LES ILLES

Forts com el talaiot perenne

La nostra presència a les Illes va ser
acollida amb un afecte fraternal.

Però no ens va sorprendre. Més enllà
del temps, ens uneixen uns sentiments que
encara són vius, latents, intactes, i
que donen una força perenne a la nostra amistat.

BANCA CATALANA
BANC INDUSTRIAL
DE CATALUNYA

A les Balears: PALMA · INCA · MANACOR · SA POBLA
CAMPOS · MAÓ · CIUTADELLA · FERRERIES

LLUC

GENER - FEBRER 80
N.º 689

LLUC

Revista bimestral
Any LX

Direcció:
PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real
Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:
Apartat de Correus n.º 619
Telèfon: 22 32 99
Palma

Director:
Bartomeu Suau Tugores
Conseller-Delegat:
Manuel Soler i Palà
Caps de Redacció:
Josep M. Llompарт i
Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 350 ptes. anuals
Estranger: 400 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 60 ptes.

Els articles publicats en aquesta
revista expressen únicament l'opi-
nió dels seus autors.

Imprimeix:
taller gràfic ramon
Balmes, 39 - Tel. 25 44 32
Palma

Dipòsit legal: P.M. 276-1958

=Sumari=

Pàg.

- 2enguany LLUC comença amb un tema d'interés creixent i punyent: a tot Europa, a tot el món, és ver, però que a les nostres illes té repercussions, extremadament greus de vegades. Precisament perquè són petites, fàcils de degradar i d'embrutar, de ser presa apetitosa del negoci turístic especulador. Llegiu, per tant, el nostre **EDITORIAL: Ecologisme a Mallorca.**
- 3El primer article és del biòleg Josep Verd Crespí, del GOB (Grup d'ornitologia balear): **Entre la investigació pura i la planificació territorial.**
- 4**Urbanitzacions i patrimoni natural:** un greu problema, que cada punt surt a les nostres illes ¿com resoldre'l? Us en parla Joan Mayol, biòleg.
- 6**L'ESGLÉSIA NOSTRA** no és aliena a aquest tema ni molt manco. En Bartomeu Bennàssar planteja les **perspectives cristianes sobre ecologia**, la fruïció i contemplació de la natura, tan exalçada per Francesc d'Assís, que el Papa Joan Pau II ha declarat recentment patró dels ecologistes. Les conclusions de l'article, són un compromís a seguir per cada cristià.
- 9Xavier Pastor i Gràcia: **La plaga dels ports esportius.** Una plaga que es estenen i que no té aturai.
- 12**Excursionisme i conservació de la naturalesa**, pel Grup excursionista de Mallorca.
- 13**Trescant i descobrint l'illa.** Un programa molt interessant de «**La Caixa**» a les escoles.
- 14**L'ecologisme i l'escola**, per Miquel Catany i Escandell.
- 15**La Dragonera, juliol 1977.** Un repàs a l'eco que els diaris peninsulars es feren de l'ocupació d'aquest illot, per un grup de joveçans.
- 17**Distribució del garballó a Mallorca.** Un estudi ben interessant de Guillem Alomar Canyelles.
- 20**La migració dels aucells en el cançoner i les rondalles**, per Miquel Rayó Ferrer.
- 22**La integració del nin sord en l'escola i la societat.** Una altra experiència de l'Obra Social de «La Caixa», que aviat començarà a experimentar-se a Mallorca.
- 23El P. Gaspar Munar, bon coneixedor de la nostra història religiosa, en el XV centenari del naixement de **S. Benet** ens parla d'aquest sant, patró d'Europa, i de la seva influència al **Monestir de La Real.**
- 25**Consideracions prèvies a la confecció d'un llibre de text de llenguatge català**, per Pere Pons i Clar.
- 27Jaume Corbera i Pou ens parla d'una realitat desconeguda per a molts: **El renaixement de la llengua aragonesa.**
- 29Josep Nicolau recorda **Una ambaixada de la poesia mallorquina a València**, l'any 1909. Era un homenatge a Teodor Llorente i hi participaren Costa i Llobera, M.ª Antònia Salvà i Llorenç Riber.

Portada de Vicenç Sastre

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5104063805

EDITORIAL

ECOLOGISME A MALLORCA

Decididament, l'Ecologia és una ciència de moda. Com sol passar en aquests casos, tothom en parla i molt pocs l'estudien. D'això se'n queixen, per un costat, els puristes de la ciència; i per l'altra, hipòcritament, els qui veuen perillar el seu negoci per l'acció dels ecologistes. Val a dir, però, que són aquests negociants els qui fan un abús més manifest d'aquesta paraula. En el cas extrem, quan diuen —com sol passar amb cada projecte d'urbanització— que milloraran l'ecologia, no estan pensant empassar-se un manual d'aquesta ciència o emprendre una investigació de camp que li porti un nou avanç científic; simplement, disfressen amb la paraula de moda la seva evident intenció de destruir, o si tant voleu, de modificar, d'una manera més o menys dràstica, un altre ecosistema.

De totes maneres, tots hi sortiríem guanyant si quedàs ben clara la distinció entre ecologia i ecologisme. L'ecologia és una ciència que estudia les interrelacions entre les espècies vegetals i animals i el medi ambient on viuen. L'ecologisme és un moviment social, format per un nombre creixent de persones que veuen, alarmats, com les activitats humanes tenen un impacte cada vegada més gros sobre els ecosistemes, i el que és més greu, veuen que aquest impacte té conseqüències negatives, que en casos extrems arriben a comprometre la supervivència de l'espècie humana. L'ecologisme fa ús dels resultats de la ciència ecològica, però ha d'acudir també a les ciències socials —economia, sociologia, etc.— si vol arribar a formular una alternativa vàlida a això que en diuen progrés i que en certs aspectes ens encamina cap a l'autodestrucció.

A Mallorca estam encara lluny d'aquestes formulacions teòriques. L'ecologisme mallorquí és un moviment jove, que compta amb persones preparades, algunes de les quals ens ofereixen en aquest número uns aspectes, força-ment parcials, de les seves inquietuds. Però la tasca de fer front a tantes d'iniciatives perjudicials com neixen cada dia a Mallorca és massa gran per tenir temps d'elaborar alternatives globals. No es pot negar que hi ha una coherència de plantejament quan es recolza la

reforma circulatòria de Palma i al mateix temps es fa oposició al projecte d'autopista Palma-Inca, o es crida l'atenció sobre la necessitat de controlar l'ús de l'aigua o d'arribar a una solució del problema de les pedreres, de l'eliminació de fems i de la contaminació marina, o quan es fa una defensa aferrissada dels nostres espais naturals; però tot això són accions ben acceptables dins un ventall ideològic molt ample, que no fan trontollar cap estructura.

En concret, l'ecologisme mallorquí s'ha manifestat amb força contra la destrucció de tants de llocs amenaçats al llarg de les nostres Illes: Sa Dragonera, S'Albufereta, S'Albufera d'Alcúdia i la d'Es Grau de Menorca, la platja des Trenc de Campos, Cala Mondragó, Ses Salines d'Eivissa i Formentera... L'especulació immobiliària s'ha convertit en el darrer reducte dels qui segueixen cercant el benefici ràpid, sense que els preocupin els resultats catastròfics que ja són ben constatables a Mallorca mateix. Enfront de tot això, l'ecologisme ha concentrat la seva lluita en un objectiu concret: la incorporació al Pla Provincial d'Ordenació de l'inventari obert d'espais naturals a protegir elaborat per ICONA i la Direcció General d'Urbanisme, que inclou, entre altres, tots els llocs citats abans, i que necessita d'aquesta incorporació perquè hagi d'esser tengut en compte en els planejaments municipals que ara estan en curs d'elaboració. La proposta no pot ésser més raonable, ni més constructiva, ni més moderada.

A les Jornades d'Ecologia i Política que tingueren lloc a Ciutat el desembre de 1979, algú va suggerir que amb la seva acció els ecologistes ajudaven a racionalitzar el sistema capitalista, i per tant, contribuïen a la seva consolidació. La majoria va estar d'acord amb aquest raonament, però no el va considerar motiu suficient per aturar les reivindicacions ecologistes. Encara està per veure si els responsables mallorquins del sistema polític i econòmic tendran la mateixa lucidesa, i sabran emprendre unes accions que, encara que perjudiquin, a la curta, uns quants interessos privats, permetin assegurar, a la llarga, el futur de la nostra comunitat. La proposta està feta. Ara són ells els qui tenen la paraula.

Entre la investigació pura i la planificació territorial

Amb el nom genèric de **ciències ambientals** s'han anat desenvolupant conjuntament una sèrie de ciències i disciplines ja existents. L'Ecologia ha estat fonamentalment el motor impulsor d'aquesta marxa conjunta. A aquest grup de ciències ambientals, hi pertanyen la Botànica, la zoologia, la climatologia, l'antropologia, etc. Tal volta podríem afirmar que poques ciències deixen d'estar o poden deixar d'estar incloses dins aquest conjunt. El que caracteritza l'estudi ambiental o millor, l'estudi del medi ambient, és la disposició una interrelació de totes les disciplines que la constitueixen. Dic «disposició a...» per no dir directament «interrelació», ja que sovint, malgrat la tan anomenada interdisciplinarietat, hom cau en partidismes i enfocaments tendents a uns camps més específics que interdisciplinars...; supòs sens dubte, que es tracta d'una falta d'experiència o al rodatge, encara migrat, d'aquesta «nova sèrie».

Del medi ambient dels estudis biològics —ecologia dins l'àmbit de les ciències biològiques— s'ha passat al medi ambient antropològic. Dins la relació home-naturala, és on hem de marcar els avenços en les ciències ambientals.

Als investigadors de la biologia, i en general als investigadors de les anomenades «ciències pures», normalment els desagrada el treball del «tècnic del medi ambient...». El consideren incorrecte, per no dir completament erroni. Un treball d'investigació en el camp de les relacions entre un conjunt de ser vius i el seu medi, relacions de nombre entre productors i consumidors, balanços energètics, etc. pot dur, i duu de fet, diversos anys d'estudis laboriosos, tant de camp com de laboratori. No es pot observar el ritme biològic d'unes espècies més que observant llur comportament durant mesos i anys. És lògic, doncs, que l'investigador en «ecologia pura» desconfii i faci palès (podríem criticar de vegades el seu «no palesar») la seva desconfiança enfront dels serveis del «planificador del medi ambient a marxes forçades».

Aquí caldria establir la diferència entre dos camps de treball, «dues actituds que no són compatibles i que permeten de situar els diferents estudis sobre el paisatge-medi ambient en el seu lloc just».

En el camp primer inclouríem els estudis fonamentals, temàtics, sobre cadascuna de les disciplines que integren els estudis del medi ambient i que són el suport d'una rigorosa

planificació d'ell. Entre aquests estudis podríem destacar els que fan referència al medi inanimat (matèries primes, combustibles, aigua, condicions atmosfèriques, etc.) i els que s'ocupen del medi animat o biòtic. La seva metodologia i abast poden desenvolupar-se de diferents maneres en cada una de les matèries que els integren. El mateix cal dir d'estudis geològics fets sobre el lloc mateix. Això mateix podem dir d'estudis climàtics, i d'altres. El que és important, i ara urgent, és la necessitat de plantejar-se ja una visió conjunta de tots aquests estudis en vista a llur interrelació. Això suposa el plantejament d'uns temes d'estudi, la delimitació d'uns espais, d'unes escales de treball, d'una superposició temàtica, de l'esmentada «visió conjunta». (També caldria formar els «experts en visió conjunta» per poder arribar a la utòpica —afortunadament— planificació total.

Quant al temps per a la realització d'aquests estudis, sense fer grans consideracions, el podríem situar en la desena d'anys..., comptant amb el potencial humà i també l'econòmic. En l'espai que hi ha entre aquests estudis fonamentals —científics, rigorosos— i la seva posta a punt, no podem plantejar-nos un «impasse» o «un esperar mentrestant». La inèrcia progressista, la represa del progrés és en marxa i tendeix a ocupar —per sort, no tots— els ressorts de decisió de l'aparell administratiu. Enfront d'aquest «progrés de la inèrcia», con-

vé situar el «progrés que cal» i això es pot aconseguir d'entrada posant a punt un sistema de fre. Aquesta hauria de ser la missió del «tècnic ràpid del medi ambient».

Els estudis tipus «informe», tipus «survey», que ocuparien el segon camp abans esmentat, cobreixen aquesta missió. En realitat són un avenç a una investigació fonamental. Es tracta d'un mètode d'anàlisi ràpid que cerca l'essencial de l'estructura i funcionament del medi i permet de determinar la naturalesa i localització de futurs estudis especialitzats. Aquest mètode no és «científic» si no duu com a finalitat una aproximació a mètodes i tècniques més específics. L'anàlisi ràpida hauria de tenir com a fi presentar els aspectes negatius d'un projecte més que els positius, ja que aquests, lògicament, van acompanyats d'una decisió afirmativa, mentre que aquells —els negatius— poden induir a cercar solucions millors per al mateix espai, vistes a termini mitjà i llarg.

Per acabar, convendria situar, dins tot aquest conjunt de «tècnics i personal dedicat a la planificació» les figures de la major part de moviments ecologistes, grups anti, etc. com a detonadors d'un estat d'opinió que pot ajudar a prendre unes decisions moderades i justes «mentrestant...».

JOSEP VERD CRESPI
biòleg, del G.O.B.

Urbanitzacions i patrimoni natural

El nucli sensible als problemes de la Natura a les Illes es dedica, d'uns anys ençà, a atacar diverses urbanitzacions, amb més continuïtat que èxit. L'expansió dels projectes o les edificacions sobre els

llegiu

**mallorca
socialista**

**la revista
de l'esquerra
mallorquina**

PSM

Partit Socialista de Mallorca

carrer Temple, 7 Ciutat

terrenys de S'Albufera d'Alcúdia, el Grau de Menorca, Sa Dragonera, Cala Marcarella, Cala Mondragó, Ses Salines d'Eivissa i Formentera, Es Trenc, S'Albufereta, Cala Agulla, Cala En Turqueta, etc.,... han provocat protestes més o menys virulentes. Es un fet constatable que s'inicien més urbanitzacions o projectes d'una certa envergadura amb automàtica contestació que sense ella. Emparades per una legislació caduca i una concepció anacrònica de la propietat privada (que permet destruir ecosistemes valuosos sense cap mirament) aquestes parcel·lacions han avançat, superat entrebancs administratius i sols en un cas, Es Grau s'ha arribat a una vertadera solució de compromís, que els promotors no han respectat. Aquests assimilaren amb cinisme l'obligada protecció del llac, afegint a la llista d'atractius de l'àrea —camps de tenis, cafeteries i supermercats,...— el més exòtic de **parc natural dins la mateixa urbanització.**

No és aquest el moment de descriure d'un en aquests casos lamentables, inventariar les presumibles pèrdues i reclamar de bell nou solucions puntuals. El fenomen és prou extens com per intentar una generalització. Es necessària: he pogut assistir, com a lector o espectador, a la situació pintoresca d'urbanitzadors o confreres solidaritzant-se amb reivindicacions alienes als seus interessos mentres reclamaven benediccions per als propis projectes: l'exbatle d'Andratx clamant per la protecció de S'Albufera a la premsa local, els urbanitzadors de S'Albufereta parlant dels «nefastos» projectes de Sa Dragonera, etc... Hi ha també un altre motiu: fins ara han estat atacades una dotzena d'urbanitzacions, però moltes d'altres, d'envergadura més discreta o orígens més reculats, s'han consumat entre la indiferència. I, per a la Natura, han comportat pèrdues també.

Es curiós: el ciutadà, víctima de l'especulació que l'ha reclus a un espai mínim, necessita fugir-ne i, per a aconseguir-ho, revitalitza el fenomen donant guanys a qui ven a preu d'urbà el que havia pagat a preu de rústic. Aquest fenomen es presta a d'altres consideracions sociològiques: la segona residència té sovint un significat d'ostentació primordial i resulta gairebé obligada a certs estrats socials. Es in-

dubtablement un reflex d'aquesta cultura contradictòria i malgastadora. No vull passar envant d'aquest parcial inventari, a fi d'incidir en un caire concret de l'afer: la destrucció del medi ambient natural, de la fauna i de la flora que les urbanitzacions ocasionen.

L'home no pot viure dins els ecosistemes naturals sense alterar-los. Es calcula que la densitat màxima compatible amb els ecosistemes naturals és d'un habitant per km². Quan, lluny dins la prehistòria, l'home ultrapassà aquesta xifra, els ecosistemes començaren a alterar-se. És evident que ningú ha projectat mai una urbanització d'aquesta densitat, per un motiu ben simple i ben contundent: l'econòmic. D'altra banda, els mitjans tècnics que avui empram i les infraestructures necessàries a l'hàbitat humà que s'estila, alteren les comunitats naturals amb una velocitat que deixa poc temps a la reflexió. L'home urbà necessita natura: en compra un tract i la transforma, és a dir, la degrada en llenguatge estricte o la millora en llenguatge immobiliari. Normalment els establits es fan sobre garrigues o a la costa: augmenta la població humana, i això fa que moltes espècies animals molt sensibles abandonen la contrada definitivament; els camins són vies de penetració d'espècies ruderals; una certa porció del territori queda en situació de desert abiòtic per causa del ciment i l'asfalt; eucaliptus i mimoses, de ràpida creixença i colors esponerosos prenen el lloc de la vegetació original; la poca fauna que pot haver resistit serà eficaçment delmada pels nous habitants; pot ser alguna ànima sensible dediqui atenció als aucells, però tot el món dels invertebrats, dels rèptils i altres perdran sense remei un punt d'habitatge. De la garriga, dels savinars, de les dunes, de la Natura en fi, en queda el record i per ventura l'estratagema publicitària. En algun cas, rar i poc sincer, hom intenta conservar el paisatge. És possible, però en tot cas el que no es pot fer és conservar els ecosistemes naturals en una àrea urbanitzada. Amb sort i feina no es destruirà la vasa del quadre, però la pintura es perd per força. La Natura és una realitat complexa i altament sensible, que respon a influències ben petites; com ha d'acusar, si no és traumàticament, la població humana?

Un altre aspecte és el del valor d'aquests ecosistemes. Hom cerca per urbanitzar punts despoblats i que fins ara no tenien possibles utilitzacions econòmiques. L'agricultura s'havia encarregat ja fa segles d'eliminar els boscos a les bones terres. Quedaren, com a refugi per a la Natura, marines i prats,

zones marginals sense interès. Avui ja en queden poques, víctimes la majoria d'una destrucció per ser aprofitades sols trenta o cinquanta dies a l'any. El cardenal Despuig deia, al s. XVIII, que Sa Dragonera era un illot de poca consideració. Llavors podia ser veritat: avui és un testimoni anacrònic de com va ser la costa balear fins no fa gaire. Mutatis mutandis, la idea es pot aplicar a la majoria dels punts reivindicats. La darrera cala: Mondragó; el darrer arenal: Es Trenc, etc... I encara que no fos així: defensar la Natura no és voler conservar una darrera mostra de cada ecosistema. Això hauria de ser el plantejament més utilitarista i reaccionari de la possible ordenació territorial, i hem de confessar, empegueïts i trists, que això sembla revolucionari a més d'un dels responsables del país. Conservar la Natura ha de ser conservar tot allò que tinguem un valor cert. No fa gaire un polític foraster ens explicava que Sa Dragonera s'havia d'urbanitzar perquè Cabrera es faria Parc Natural i, segons deia, no tots els illots poden ser parcs. L'argument seria el mateix per a volar unes dotzenes de talaiots per a fer xalets en lloc seu, o fer una tria entre la Seu i la Llotja per a conservar una mostra de gòtic.

L'eliminació de les restes d'ecosistemes poc alterats no és l'únic vici d'entrada de què podem acusar les urbanitzacions. Algunes s'estableixen sobre conradissos de secà, o es dissimulen («parcel·lació rústica») fins i tot sobre reguius, on les parcel·les poden ser més reduïdes. Malgastam així un recurs insubstituïble i valuósíssim: la terra agrícola. Que el camp no és rendable ho sabem tots, però no ho arreglarem cobrint-lo de ciment. Que la terra mallorquina no és massa fèrtil, ni és veritat sempre, ni és excusa vàlida per a repudiar-la: no en tenim d'altra.

En suma, les urbanitzacions són una imperdonable dilapidació d'espai que serà utilitzat molt parcialment. I l'espai a Mallorca no sobra, com sabem tots, per a desgràcia general i substanciosa eufòria d'especuladors i immobiliàries. Altres problemes de certa relevància són la utilització de recursos que són necessaris a altres punts: l'aigua especialment. El cas de la recent polèmica de Campos es paradigmàtic: l'aigua és necessària a les freàtiques salinitzades de la contrada, però els urbanitzadors disposen de més recursos econòmics per a fer-la seva. Un altre caire conflictiu: la creació d'infraestructures cares, sovint deficientes, a mantenir per municipis incompetents, amb problemes mediambientals com a conseqüència: les depuradores d'aigües residuals, quan arriben a existir, són un exemple tan bo com l'eliminació dels residus sòlids.

Els comentaris es podrien estendre, però el que he dit és suficient. Per a una correcta conservació del patrimoni natural del país les urbanitzacions són perjudicials. Convertir el camp o la Natura en establiment és una iniciativa que no hauria d'estar en mans particulars, sinó de tota la comunitat a través de l'administració democràtica, i aquesta iniciativa hauria de respondre sols al creixement de la població i no a segones residències o a afavorir la immigració.

JOAN MAYOL,
biòleg, professor del
Departament de geografia.

Perspectives cristianes sobre ecologia

Avui ja hi ha al carrer, a les pàgines dels diaris i a les converses de molta gent, el tema de l'ecologia, de la conservació de la natura, de la necessitat de viure amb contacte amb la terra sense por que et caigui a sobre un míssil, un àtom destrossador o que et quedis contaminat per l'aire, les aigües i els mateixos fruits del camp... Va fent camí de bell nou la importància de la bellesa per afinar l'esperit, la necessitat de la relació «fraternal» (recordau S. Francesc) amb les «criatures», la sorpresa i la gràcia del diàleg senzill i feliç amb les coses, sense prohibicions, camins particulars i propietats privades.

Però, de tant en tant sorgeixen crits d'alarma: el petroli a la mar o l'accident nuclear a qualsevol part de la terra o la destrossa d'una muntanya o d'una platja familiar, essencials per a identificar-nos a nosaltres mateixos com a persones i com a poble.

LES PARAULES DEL PAPA

Així ho descriu Joan Pau II a l'encíclica «El Redemptor de l'home»:

—L'home actual sembla estar sempre amenaçat per allò que produeix, és a dir, pel resultat del treball de les seves mans i més encara pel treball de la seva intel·ligència, de les tendències de la seva voluntat. Els fruits d'aquesta activitat múltiple de l'home es tradueixen —molt aviat i d'una manera sovint imprevisible— en objecte «d'alienació», és a dir, són purament i simplement arrabassats al qui els ha produïts; però almenys parcialment, en la línia indirecta dels seus efectes, aquests fruits es tornen contra el mateix home; s'adrecen o poden adreçar-se contra ell. En això sembla consistir el capítol principal del drama de l'existència humana contemporània en la seva dimensió més àmplia i universal. L'home, per tant, viu cada cop més en la por. Té por que els seus productes —naturalment, no tots ni la majoria, sinó uns quants i precisament els que contenen una part especial de la seva genialitat i iniciativa— puguin ser dirigits d'una manera radical contra ell mateix: té por que puguin convertir-se en mitjans i instruments d'una auto-destrucció inimaginable, enfront de la qual tots els cataclismes i les catàstrofes de la història que coneixem semblen empal·lidir. Ha de néixer, doncs, un interrogant: ¿per quina raó aquest poder donat a l'home des del començament —poder per mitjà del qual havia de dominar la terra— es dirigeix contra si mateix i provoca un comprensible estat d'inquietud, de por conscient o inconscient, d'amenaça que es comunica a tota la família humana contemporània de diverses maneres i es manifesta sota diversos aspectes?

—Aquest estat d'amenaça contra l'home, per part dels seus productes, té diverses direccions i graus d'intensitat. Sembla que som cada cop més conscients del fet que l'explotació de la terra, del planeta en què vivim, exigeix una planificació racional i honesta. Al mateix temps, aquesta explotació per a fins no solament industrials sinó també militars i el desenvolupament de la tècnica no controlat ni emmarcat en un pla d'abast universal i autènticament humanístic, porten sovint l'amenaça a l'ambient natural de l'home, l'alienen en les seves relacions amb la natura i el n'aparten. L'home sembla, de vegades, que només percep, en l'ambient natural, els significats que serveixen per als fins d'un ús immediat i de consum. En canvi, era voluntat del Creador que l'home es posés en contacte amb la natura com a «amo» i «custodi» intel·ligent i noble, i no com a «explotador» i «destructor» sense cap mirament.

—El progrés de la tècnica i el desenvolupament de la civilització del nostre temps, que és marcat pel domini de la tècnica, exigeixen un desenvolupament proporcional de la moral i de l'ètica. Mentrestant, aquest darrer sembla, per desgràcia, que s'hagi quedat enrera. Per això, aquest progrés —d'altra banda tan meravellós, en el qual és difícil de no descobrir també autèntics signes de la grandesa de l'home que ens han estat descrits, en llurs gèrmens creatius, a les pàgines del llibre del Gènesi, en la descripció de la creació— no pot deixar d'engendrar múltiples inquietuds. La primera inquietud es refereix a la qüestió essencial i fonamental: aquest progrés, que té l'home per autor i fautor, ¿fa la vida de l'home damunt la terra en tots els seus aspectes «més

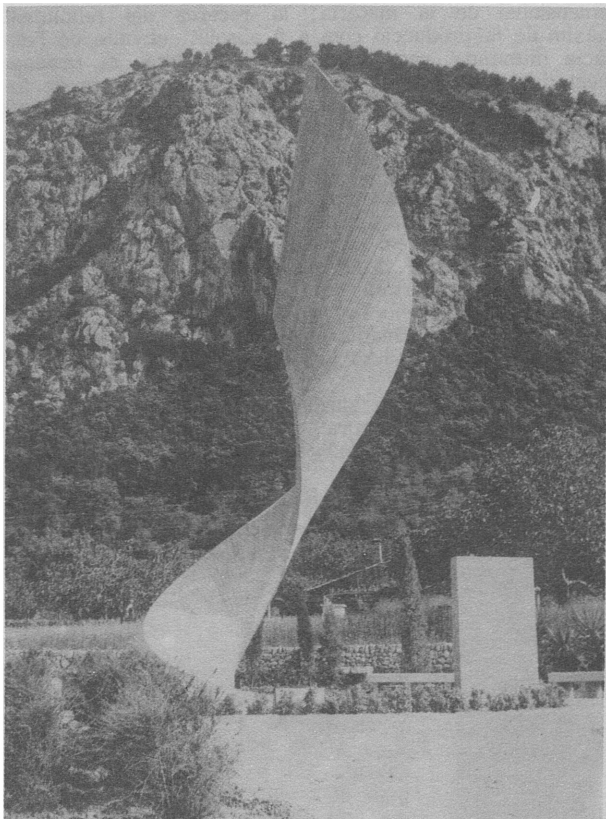
TALLER GRÀFIC

RAMON

Una impremta
per a la nostra cultura

TIPOGRAFIA I OFFSET

Balmes, 39 Tel. 25 44 32 Palma

Amunt, ànima forta!
Foto G. Mateu

humana», «més digna de l'home»? No hi ha dubte que, sota molts aspectes, la hi faci. Això no obstant, aquesta pregunta torna a plantejar-se obstinadament pel que es refereix a allò que és veritablement essencial: si l'home, en tant que home, en el context d'aquest progrés, esdevé millor de debò, és a dir, més madur espiritualment, més conscient de la dignitat de la seva humanitat, més responsable, més obert als altres, particularment als més necessitats i als més dèbils, més disponible a donar i a prestar ajut a tothom.

—Aquesta és la pregunta que han de fer-se tots els cristians, precisament perquè Jesucrist els ha sensibilitzats tan universalment amb el problema de l'home.

—L'amplitud del fenomen posa en qüestió les estructures i els mecanismes financers, monetaris, productius i comercials que, fruit de diverses pressions polítiques, regeixen l'economia mundial: es mostren gairabé incapaces d'absorbir les injustes situacions socials heretades del passat i d'encarar-se amb els reptes urgents i amb les exigències ètiques. Tot sotmetent l'home a les tensions creades per ell mateix, malmetent a ritme accelerat els recursos materials i energètics, compromentent l'ambient geofísic, aquestes estructures fan que s'estenguin contínuament les zones de misèria i amb elles l'angoixa, la frustració i l'amarguesa.

TEOLOGIA I ÈTICA DE L'ECOLOGIA

Esbossaré unes afirmacions com a grans capítols d'una teologia i d'una ètica de l'home ecològicament considerat.

1.º Estam cridats a fer créixer la vida, tota vida, dins les nostres mans, i no a «explotar-la» o a «explosionar-la» en destrucció i mort. Per això mateix no negam un progrés tècnic, ni feim de l'imperatiu ecològic un absolut, intocable, ingenu, primitivista, infantil, rousso-

nià. Creim que el nòm és objecte de contemplació i d'un bell joc entre els homes però també és lloc i matèria per al desenvolupament total de l'home. Posam, doncs, l'imperatiu ecològic i tècnic al servei del segur creixement de tot home.

2.º Estam cridats a viure i a edificar la vida no damunt fonaments fràgils de pollució i de fems, de foc, de plàstics, de contaminació, d'alteracions perilloses, de recursos fets malbé, d'enverinaments variats, d'angoixes i pors, sinó damunt una terra que, per part de l'home, pugui sostenir l'edifici de la humanitat, edifici —terra, mar i aire— bell i acollidor per a l'home del futur. Cridats, doncs, a preparar amb seny, el futur de l'home.

3.º Cridats a fer passar (Pasqua) de la mort a la vida el que feim i tocem. Encara que tot tendeix a la mort l'home és llevat i font d'una possible vida millor. No estam cridats a romandre en la tomba, ni les coses estan fetes tampoc com a trampes fatals o lloses contra la vida; ans bé, tot al contrari, «la tomba» és pas uteri cap a la llibertat, a la vida, a la tendresa, al goig per sempre, i «la llosa» —tota cosa i tot projecte— és pedra de pujada i pedra de construcció. La resurrecció personal, humana i còsmica és un do de Déu i una tasca nostra. Cridats a la vida, no a la mort. Som biofils, no plaer.

4.º Cridats a fer una terra nova, habitable per a tothom, i un món nou de germanor. Hem de capitalitzar la terra, renovant-la en recursos disponibles i en l'equilibri dels ritmes de recuperació. Hem de lluitar contra la manera massa «humana» de procedir (els animals no ho fan): gastar més del que tenim i enverinar el medi ambient on vivim. No és encara un món de justícia i pau aquell en què l'home aconsegueixi viure pacíficament amb el lleó però no amb els productes de les seves mans. Hem d'anar cap a un món de germanor i d'igualtat: el sol i la seva energia no és de ningú, encara és de tothom; la font és de tots. Facem que el no se l'apropii ningú i que els canals per servir-se d'ell puguin estar a l'abast de tothom, amb real igualtat d'oportunitats. La terra a refer és la terra de la germanor i de la solidaritat. Totes les coses hi han de contribuir.

5.º Cridats a usar i a servir-nos dels fruits i productes certament; però hem d'anar més lluny, hem d'avançar més enllà de la mera utilitat cap a l'acció de gràcies (Eucaristia i ecologia seria un aspecte important a prosseguir), cap a la lloança (cants, músiques, arts plàstiques), cap a la festa i al joc —tota activitat lúdica— amb la bolla del món.

¿Són les coses, tant les trobades com les fetes per l'home, companyes de camí, de veres són factor de convivència de «convivialitat» diria I. Illich?

Cridats a veure, ara i sempre, la bellesa de Déu i la seva faç concreta en el rostre de l'home i de les criatures, superam el dualisme maniqueu que afirma que res «no pot ésser bo si és bell i agradable», i el materialisme dels qui creuen que amb les coses si pot jugar «a la baixa» com a cotitzacions de borsa.

Cridats a tractar i a gaudir franciscanament les coses amb pobresa, pau i llibertat.

Cridats com el Fèlix, en el «Libre de Merevelles» de Ramon Llull, a recórrer muntanyes i valls, ciutats i deserts, ermites i castells meravellant-nos de les meravelles que s'han espargit pel món, arrossegant en l'admiració i lloança tots els companys en el camí de la vida.

6.º Estam cridats a recolzar totes les reivindicacions sectorials (el cas de l'ecologisme) perquè, inscrits dins un projecte polític general, tinguin una creixent força revolucionària. Poden confluïr les forces del moviment obrer i del moviment ecologista, mentre un i altre estiguin disposats a perseguir una societat nova: més quantitat de vida i més qualitat de vida. Els dos objectius poden casar-se; no hi ha raons vàlides per anar separats.

S'hauran de rebutjar, doncs, fets i principis contraris a l'ecologia: l'ideologia del treball com a explotació uni-

Libreria Jovellanos

UN SEGLE AL SERVEI DEL LLIBRE
I DE LA CULTURA

Jovellanos, 1

Tel. 22 14 66

CIUTAT DE MALLORCA

dimensional de la matèria; la recerca del rendiment màxim de la producció com a fi absolut; el mite de l'eficàcia il·limitada, consumista i malgastadora; el fascinant davant la ciència tecnològica, etc... Haurem de fomentar els espais verds, amples, nets i silenciosos; uns «hàbitats» sense fums ni avorriments (pollució moral de la ciutat moderna); unes relacions de simbiosi, d'aprenentatge, d'harmonització entre l'home i la natura...

Per tot això, als moviments ecologistes i a altres semblants grups marginals, amb els quals ens trobam lligats, els demanarem que ens guardin el verd del bosc i el blau de la mar. Amb ells també lluitarem contra la desigualtat de repartiment de la natura, contra l'acumulació i la reproducció de privilegis i contra la supervivència d'abusos i privatitzacions.

¿De qui és la bellesa per posar-li un preu a benefici privat?

De tot el que hem afirmat no en deduïeu que els Cristians adoram la natura. «la casa» de l'home (ecologia), sinó l'home que l'habita, perquè hi pugui viure a necròfils.

BARTOMEU BENNASSAR

COSES NOVES QUE TOTS HEU DE LLEGIR

AUCELLS ESQUIUS, per Gabriel Janer Manila, Miquel Rayó i Vicenç Sastre.

FLORA DE MALLORCA, per Francesc Bonafè, tom III.

EL REI PEPET, per Pere Capellà. Illes d'Or, n.º 124.

APRENTATGE I ROMIATGES DEL JOVE MIQUEL COSTA, per Josep Sureda Blanes. Illes d'Or, n.º 125.

PETITES SUBTILESES I ENCARA MÉS COVERBOS, per Victorià Ramis d'Ayreflor. Illes d'Or, n.º 126.

FIGUES D'UN ALTRE PANER, per Maria Antònia Oliver. Raixa, n.º 117.

PRIMERA COMUNIÓ, per Antònia Vicens. Raixa, n.º 118.

**SON LES DARRERES PUBLICACIONS, PER ARA,
DE L'EDITORIAL MOLL.**

Distribució: LLIBRES MALLORCA

Fortuny, 5. Palma

Xavier Pastor i Gràcia

La plaga dels ports esportius

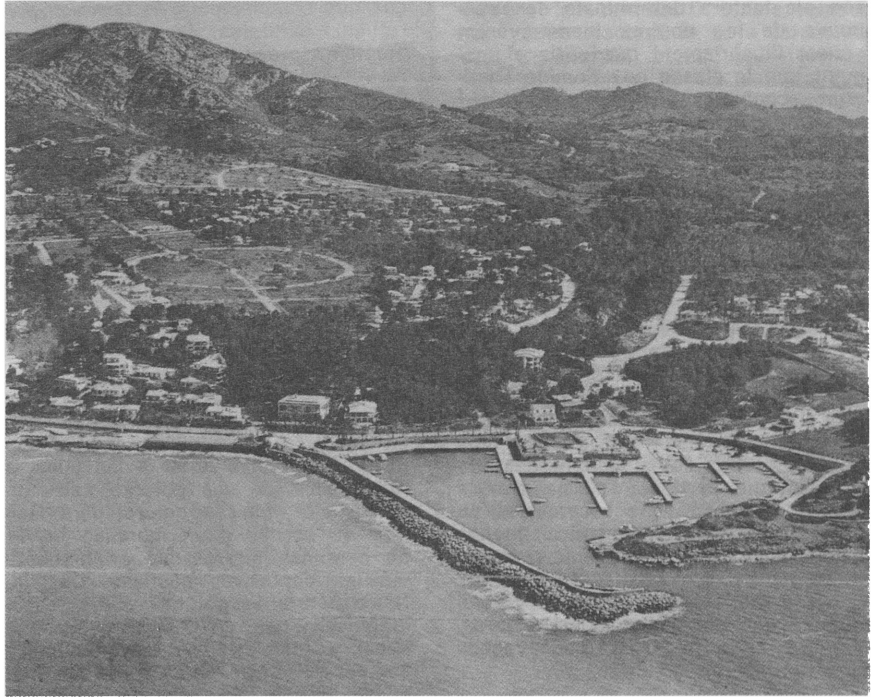
Assistim, des de fa un parell d'anys, a una apassionada polèmica damunt la proliferació de ports esportius tot al voltant del litoral de les nostres Illes. Junt a les veus dels ecologistes i, en general, de les persones interessades en la defensa del nostre paisatge i el nostre medi ambient, s'aixequen en cada cas concret, les de bon nombre de veïnats del lloc afectat, que sovint consideren els seus interessos i la seva qualitat de vida afectada pel projecte a realitzar prop de ca seva.

ANTECEDENTS

Aquest fenomen no és nou; junt als tradicionals Clubs Nàutics, en general proporcionats, adaptats al paisatge, i al servei de les petites embarcacions dels pescadors artesanals o esportius i dels amants de la vela, que sovint pertanyen a les classes populars locals, han aparegut al llarg dels darrers deu anys tota una sèrie de ports esportius, desangelats, atemptatoris a la qualitat del medi i del paisatge, privatitzadors del domini públic, i creats amb una clara intenció especuladora, per alimentar i al mateix temps satisfer les necessitats consumistes i ostentatòries d'un determinat sector social.

Casos com la transformació de la deliciosa caleta de Sta. Ponça, mereixedora, si més no, d'un respecte històric, en un geomètric conjunt de ciment, o la ubicació al Mal Pas d'Alcúdia, del Port de Bonaire o «del Valle del Cocodrilo», estan a la vista de tothom que hi vulgui veure. A Ciutat, la intenció inicial dels promotors del Club de Mar, de dessecar l'ensenada de Ca'n Barbarà i emprar l'esplanada resultant per instal·lacions del seu Club, va ésser contestada per l'opinió pública, en una de les primeres mostres de sensibilització ciutadana per aquests temes que es va donar a Mallorca. Davant la no autorització del projecte, el Club de Mar ha optat per anar ocupant, en successives ampliacions, les sortides que, passant per sota el Passeig Marítim, posen en comunicació l'ensenada amb la resta del port. Com a conseqüència, la renovació de l'aigua s'ha dificultat i el seu embrutament s'ha afavorit de manera que, tal vegada d'aquí a uns anys sentirem alguna veu interessada sol·licitar de bell nou la dessecació de Ca'n Barbarà, aquesta vegada en nom de la «salut pública».

També podríem parlar aquí d'altres projectes ja realitzats, com el Port de

El port esportiu de Bonaire, al «Valle del Cocodrilo». Destrucció del litoral i especulació amb els terrenys del voltant.

«Ibiza Nova», a la Vila d'Eivissa, ciutat que ara que ha permès la utilització d'una gran part del seu port per aquestes noves instal·lacions esportives, es troba amb el fet que li manca lloc per atendre el tràfic comercial, i en conseqüència, es pensa traslladar les instal·lacions portuàries comercials a un altre punt de la costa, a prop d'es Codolar, avui encara verge.

El cas del Port Esportiu de «El Toro», situat als espadats de les Penyes Rotges, junt amb la seva carretera d'accés i els monstres arquitectònics adjacents, constitueix un dels exemples d'aberració urbanística més brutals dels que recordam, i que només són possibles a un país com el nostre.

L'ACTUAL PASSA

Veim, per tant, que la problemàtica no és nova. Però sí que és cert que mai com aquests darrers anys l'ofensiva de projectes de nous ports o ampliacions dels existents ha estat tan agressiva, i la polèmica aixecada tan forta. Els casos de Porto Colom, Port de Pollença, Port d'Alcúdia, Cala

Ratjada, Sant Telm, Ca'n Picafort, etc., apareixen contínuament a la premsa, que dóna compte de les manifestacions, impugnacions, taules rodones, i tot tipus d'accions que pretenen frenar la sistemàtica destrucció del litoral. Sembla que, només al terme de Calvià, hi ha cinc projectes en marxa. I això sense oblidar el —sembla ésser— abandonat projecte de superport esportiu davant la Seu, a Ciutat, i aquells altres que combinen la creació d'instal·lacions portuàries amb la construcció d'urbanitzacions igualment no desitjades, com és el cas de Dragonera i s'Albufereta.

Per acabar amb aquesta petita mostra, també farem referència a la sospita que en determinats sectors produeix l'intent de construir un dic de 80 metres a la desembocadura del Torrent Gros, que per ara se justifica com a recollidor d'arena per fer créixer artificialment la platja de la Ciutat Jardí, que prèviament va ésser retallada donant concessions per a instal·lacions esportives privades, unes pistes de ciment avui totalment degradades.

Es podria pensar que cada un dels casos enumerats és un fet aïllat que no manté cap relació amb els altres. Però hi ha raons per suposar que l'ofensiva actual dels ports esportius no és casual. Davant la crisi econòmica, que començà el '73, se produí una recessió important de l'activitat urbanitzadora. Aleshores, moltes de les persones preocupades pel futur de la Naturalesa, el paisatge i la qualitat de vida —que per una altra banda són els factors determinats de l'economia de les nostres illes— vàrem pensar il·lusòriament que seria el moment que la classe que domina l'activitat econòmica s'aturà a pensar i replantejar-se quin havia d'esser el camí que hauria d'emprendre l'arxipèlag. I que això ho faria abans de convertir-lo en un gratat de roques cobertes de ciment i fems no presentables ni tan sols als turistes de tour-operator. Ens equivocàrem. La resposta a la crisi va ésser: D'acord, no més hotels, però el «futur» del turisme el cercarem en tres noves fonts d'especulació i destrucció: els edificis d'apartaments, les urbanitzacions de luxe a llocs privilegiats (Albufeta, Dragonera, Ses Salines d'Eivissa i Formentera, es Trenc, etc.), i els ports esportius tot al voltant del litoral. Tot, menys deixar d'urbanitzar la nostra castigada terra i cercar altres fonts d'activitats econòmica menys compromeses. I a canvi, aquestes instal·lacions de la nova etapa ni tan sols generen els famosos llocs de treball estable que els especuladors s'apressen a tirar-nos a la cara cada vegada que sorgeix un conflicte.

L'OPINIÓ DEL DIPUTAT I EX-CONSELLER

Al mes d'Abril de l'any passat, es varen celebrar a un Hotel del Passeig Marítim les «III Jornades de Turismo Náutico», patrocinades per la Secretaria d'Estat de Turisme, i que comptaren amb l'entusiasta presència de la major part dels presidents de Clubs Náutics, fabricants i venedors d'embarcacions i diversos projectistes i constructors de complexes portuaris i urbanitzacions «en marina». És evident que absolutament totes les ponències que es referiren a aquests temes se manifestaren favorables a la construcció massiva de ports esportius. Això ja era previsible. Però el que ens va preocupar varen ésser les manifestacions del representant de l'Administració que inaugurarà el Congrés. El Diputat d'UCD Santiago Rodríguez Miranda, aleshores Conseller de Comerç i Turisme del C.G.I., a la seva ponència titulada «Hacia un nuevo turismo en el Mediterráneo», després de passar revista a la situació i degradació i contaminació d'aquesta mar, passava a fer afirmacions d'aquest tipus:

«Un mar, el de Mallorca, todavía transparente en sus calas y en sus playas al que bordea nuestra privile-

giada costa, todavía virgen en un 77 % y el restante 23 % todavía en muchos puntos lejano de la saturación...».

Per donar fi a aquesta situació de «virginitat», que nosaltres no consideram de forma tan optimista, el Conseller oferí alternatives: «...A este atractivo natural, las Islas, sus habitantes, han dado una respuesta positiva ofreciendo un amplio espectro de Clubs, Marinas, fondeaderos, etc. con que complementar lo que son sus refugios naturales. Sin embargo, en el momento presente, es de destacar su insuficiencia ante la avalancha que comienza de una nueva generación de europeos aficionados al mar, que quieren hacer de nuestro mar su mar y quieren disfrutar con nosotros de sus ventajas. Una nueva política turística, en el área mediterránea de las Baleares, pasa por incrementar notablemente el volumen de puestos de atraque y clubs deportivos en adecuadas condiciones, para crear una mayor oferta turística-náutica, provocada por una interacción conjunta de los sectores público y privado, mediante los adecuados estímulos a las inversiones náutico-turísticas y con un esfuerzo conjunto de ambos sectores. Es preciso dotar a las Islas, a todas ellas, de una potente estructura o mejor, infraestructura, para facilitar su acceso a un mercado mayor de personas interesadas en las actividades deportivas náuticas. Una infraestructura respetuosa con la ecología pero que, en definitiva, suponga hacer accesible a un mayor número de personas, el disfrute de lo que son nuestros más importantes atractivos en este sector del deporte y la afición. Tengo la sensación de que en esta promoción del turismo náutico estará uno de nuestros mayores aciertos. Europa mira al Mediterráneo. Mira a este nuestro viejo Mare Nostrum en cuyos habitantes está empujando a despertar la conciencia de la verdadera riqueza que poseen. Europa mira a este mar que constituye cada día más su destino».

Estam arreglats! Ja veim que el panorama no és gens alentador. Els interessos particulars especulatius es veuen, en aquest cas, reforçats per l'opinió «promocional» de l'Administració autonòmica. El Conseller ja no és el mateix, però l'ofensiva dels promotors de ports esportius continua. Sembla que la lluita serà llarga i difícil, i que caldrà agrupar tots els esforços. I atenció, perquè amb molta freqüència, els noms dels promotors, dels directius del Club Náutic local i dels membres de la Junta de l'Associació de Veïnats del poble afectat coincideixen. Però això no és una casualitat.

PER QUÈ HI HA OPOSICIÓN

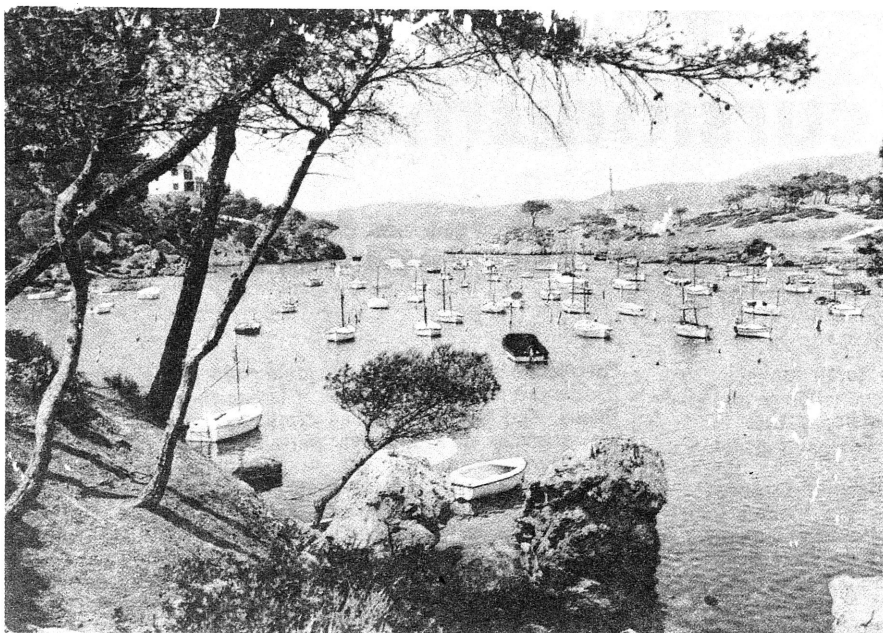
Les raons d'oposició a la proliferació de ports esportius són moltes i basades en distints plantejaments

que es complementen. Hi ha, en principi, unes raons evidents de tipus paisatgístic. Les instal·lacions portuàries substitueixen el paisatge tradicional coster, les roques i les platges per unes geomètriques estructures de ciment, acompanyades de tota una infraestructura de carrers i edificacions de servei, club social, etc., mentre els terrenys pròxims es revaloritzen i son objecte d'urbanització. Per una altra banda, a molts de llocs, l'aixecament de molls i esculleres priva la visió tradicional de la mar als habitants de la zona costera i als passejants.

Els efectes ecològics tampoc no són despreciables. Els projectes se fan normalment amb una manca absoluta d'estudis previs sobre els corrents i la dinàmica del fons marí de la zona. Sovint, la construcció de molls té com a conseqüència la modificació del règim de corrents i dipòsits d'arena, afectant a les zones pròximes i al mateix port. Com a exemple, podem citar el cas del Club Náutic de Ca'n Pastilla, allà on l'ampliació de les seves instal·lacions està provocant que una platja pròxima hagi perdut, i continuï perdent, la pràctica totalitat de la seva arena, que es deposita fent créixer la platja adjacent al moll, fins al punt d'arribar a cegar l'entrada del port, fent-la inaccessible per a les embarcacions. Els dragats que se fan per obrir la boca del port i permetre el tràfic náutic, han produït ja alguns accidents a banyistes desprevinguts. Un efecte similar sembla ésser que s'està produint a Ca'n Picafort, quan encara les obres d'ampliació no estan acabades.

La creació i ampliació de recintes portuaris produeix, sempre, un embrutament de les aigües tancades, que actuen, a més, com a focus d'irradiació d'aquesta brutor a les àrees circumdants. Aquesta opinió del Director del Laboratori Oceanogràfic de Balears, és fàcilment corroborable pegant un cop d'ull a qualsevol dels ports existents per fer-se una idea de la transformació que pateixen les aigües netes després de l'abocament de tota mena de contaminants des de les embarcacions i les instal·lacions portuàries: olis dels motors, residus sòlids com plàstics, papers i llaunes, productes d'excreció humana provinents dels sanitaris de les embarcacions, restes de menjar, detergents i pintures, etc... És evident que aquesta situació és intolerable, especialment si aprop s'hi troben instal·lacions balnearies, i si les modificacions dels corrents locals de què parlàvem abans tenen com a conseqüència la formació de «culs de sac» que concentren la brutor, com al cas de Ca'n Picafort o al projecte del Port de Pollença.

Un altre efecte ecològic, especialment greu quan la construcció s'ubica a una cala, és la destrucció de les zones d'alevinatge d'espècies de peixos d'interés comercial que com el moll,

La caleta de Santa Ponça, abans de la seva destrucció.
Avui, al seu lloc, hi ha un port esportiu, geometria i ciment.

passen els primers estadis de la seva vida dins d'aquestes cales, i que són importantíssimes per mantenir l'activitat de la nostra flota pesquera, que ja està passant prou dificultats, per afegir-n'hi més.

Els efectes indirectes de la proliferació de les embarcacions «esportives» són tan importants, que en el cas de construir-se el Superport Esportiu de Sant Telm aquesta pesquera, una de les més riques de l'illa, es veurà afectada amb tota seguretat. Les colònies d'aus de Sa Dragonera, que entre tots haurem salvat impedit la urbanització de l'illa, es veuran castigades amb els continus desembarcaments dels pasatgers dels iots que tindràn base al port veínat.

Però tal vegada siguin els efectes socials (nosaltres diríem que tots els esmentats anteriorment també mereixen aquesta qualificació) els que afecten a més amples capes de població. La privatització de les poques zones de domini públic allà on tothom pot accedir lliurement, convertint-les en àrees restringides pels socis dels clubs náutics, no és tolerable. Quan els partits embarcadors tradicionals i quasi gratuïts, com és el cas de Porto Colom, es converteixen en llocs d'amarradura amb uns preus que oscil·len entre les 300.00 i les 700.000 pts., els usuaris deixen d'esser els petits pescadors o aficionats a la mar locals, i apareixen els propietaris dels lots, que són els únics que poden disposar dels diners necessaris per comprar unes anelles, i que sovint no són ni nadius ni residents al poble, i moltes vegades, ni tan sols a l'illa.

Als ecologistes, la proliferació d'aquest tipus d'activitat ens repugna, ja que respon al model de societat que combatem: la societat consumista, allà on és imprescindible crear noves necessitats malgastadores de recursos i contaminants. Ara, que ja tots tenim cotxe i televisor en color, ens fan creure, que per realitzar-nos com «homes» autèntics, és imprescindible adquirir la segona residència, una embarcació i un lloc d'amarrament a un port esportiu de luxe. I després?...

A tot això hem d'afegir que la major part dels projectes es tiren endavant sense complir amb els requisits legals mínims. Així, els ports esportius de Porto Colom, Ca'n Picafort, Alcúdia, etc... s'estaven construint sense llicència municipal d'obres. Davant la passivitat còmplice dels Ajuntaments respectius, el GOB es va veure obligat a presentar les oportunes denúncies, que paralitzaren temporalment alguns dels projectes, obligaren a abonar les taxes municipals, que havien estat escamitejades al poble, i haurien de donar lloc a l'obertura d'un expedient d'informació urbanística a cada un dels promotors.

Es particularment indignant el cas de Ca'n Picafort, allà on des de fa un parell d'anys es realitzen obres sense cap tipus de permís. Obres que han estat qualificades públicament d'ilegals pels organismes públics i pels propis promotors, sense que, a pesar de la polèmica i les impugnacions presentades pels opositors, cap autoritat faci complir la llei. A mitjan març d'enguany, després de la redac-

ció d'aquest article, les autoritats competents han suspès les obres. (N. de la R.).

LES PERSPECTIVES

Aquest és el panorama que avui ens presenta l'amenaça, ja ben real, d'un nou flagell pel nostre territori, la plaga dels ports esportius. Per fer-li front, és imprescindible la unitat d'acció de tots els grups socials que defensen els interessos col·lectius per damunt dels privats. Des dels veïnats que veuen afectada la seva forma de vida tradicional i el seu paisatge, als ecologistes i als partits polítics que realment se plantegen la lluita per una nova societat, amb uns valors ben diferents dels que han primat a Mallorca durant els darrers decennis. Cal que les entitats culturals diguin la seva, i que els sindicats no caiguin en el demagògic xantatge dels especuladors, que ja es va fent típic: creació de llocs de treball a canvi de destrucció de l'entorn. Aquesta dicotomia és falsa, a mitjan i llarg termini, i hipoteca el nostre futur com a poble.

Es, per acabar, necessari que als Ajuntaments, els regidors amb dos dits de vergonya s'esforcin perquè els processos urbanístics s'ajustin a la més estricta legalitat. Qualsevol obra, encara que es dugui a terme damunt la zona marítimo-terrestre o en terrenys guanyats a la mar, és de competència municipal. I ha d'esser impedida si atempta als interessos de la col·lectivitat.

XAVIER PASTOR I GRÀCIA

Excursionisme i conservació de la naturalesa

L'excursionisme, com a compendi de totes les activitats científico-esportives-culturals que tenen lloc a una àrea específica, la muntanya, i, per extensió, a tota la naturalesa, ha estat un perenne defensor de la integritat dels espais naturals.

El marc on es desenvolupa l'excursionisme —recordem, l'alpinisme, l'himalaisme, l'escalada, les marxes i acampades de caràcter científic o cultural o simplement d'esplai i un llarg etcètera, són el tronc de l'excursionisme— no són les ciutats ni els espais densament habitats, sinó la naturalesa en estat verge o a on aquesta ha sofert una penetració humana equilibrada i respectuosa. La naturalesa és a la base de l'excursionisme. Si no hi ha naturalesa verge no hi pot haver excursionisme. Les raons són ben clares. Les motivacions que mouen l'excursionista a emprendre l'aventura de conèixer muntanyes, valls, torrents i avencs són múltiples, però tenen un denominador comú: el desig de «fer», de «sentir», de «viure» una realitat diferent a la imposada en les col·lectivitats humanes.

Per aquesta raó, l'excursionista és, abans de tot, un defensor de la integritat de la naturalesa, fins i tot «malgrat hui». Sap molt bé que sense naturalesa s'hauria acabat la seva èdria.

I és en aquest sentit que a l'excursionista l'interessa incidir positivament en el gran debat popular que, inevitablement, s'haurà d'iniciar per establir les bases d'una política d'ordenació del territori que contempli, d'una vegada, la naturalesa com un bé comunitari imprescindible per a la supervivència i no com un recurs inesgotable i lliurat a l'especulació.

EL GRUP EXCURSIONISTA MALLORCA, té ben clara l'opció i la postura a prendre en aquest debat. Els excursionistes estan assabentats perfectament dels metres quadrats de naturalesa verge que queda a Mallorca i de tots els atemptats que aquesta sofreix constantment. Darrerament, fer una excursió a les muntanyes de Mallorca, representa un continu desencant i a la vegada una ràbia impotent, en veure nous i nous atemptats paisatgístics i ecològics. De Sa Dragonera a Formentor, i del Puig de Consolació de Santanyi al Cap Farrutx —àrees d'atenció preferent dels excursionistes, sense descartar-ne d'altres— la iniciativa privada i estatal realitza innombrables obres («millores», diuen) que són vertaders desastres ecològics: camins que erosionen les pendents i destrueixen la vegetació, segones residències que contaminen la terra i allunyen els aucells, destrucció massiva de l'enorme tresor que és l'arquitectura popular de la Serra, (Cases de possessió, marges, fonts, camins, etc.) i com a conseqüència de tot això, el retrocés del bosc, especialment l'alzinar, que desapareix perillosament fins i tot a les zones humides de les vessants nord.

A part d'aquests motius d'agressió que experimenta la muntanya mallorquina com a conseqüència de les orientacions d'una economia caòtica i sense escrúpols (seria atreviment dir «planificació econòmica») que intenta servir els nous modes de vida urbana (allò de «la casita en el campo»), n'hi ha uns altres típicament autòctons i que responen a vells mals estructurals de

l'economia de muntanya. Un dels més greus i que tenen incidència negativa en ordre a la conservació de la naturalesa, són les periòdiques cremades de càrritx que fan els pagesos de muntanya perquè creixin rebrots verds per alimentar els ramats. Això impedeix la futura formació del bosc i degrada encara més la pobra vegetació.

L'anàlisi de tots aquests factors incidents a la conservació de la naturalesa, han conduït el G.E.M. a formular una sèrie de principis que informaran l'actuació del Club a l'hora d'adoptar decisions envers la política d'ordenació del territori i que es podrien resumir en els següents:

— Inventari de tots els espais naturals que queden a Mallorca, juntament amb el patrimoni arquitectònic inserit en els mateixos.

— Urgent declaració de «Parc Natural» de les Serres de Tramuntana i de Llevant, sota les següents condicions:

- Substitució del Decret de Protecció de la Serra Nord, per la seva manifesta inutilitat.
- Les Serres de Mallorca JA SÓN parcs naturals. No necessiten cap infraestructura per adquirir tal categoria. (Ens referim a la negativa idea d'extrapolar situacions continentals a la nostra realitat illenca. Les Serres de Mallorca no tenen espai suficient ni recursos forestals per convertir-les en grans llocs d'esplai massiu, amb àrees de serveis, com succeeix al continent).
- Estudi sistemàtic de l'economia de muntanya actual, per desenvolupar una política racional d'assessorament, ajuda i subvenció als pagesos de muntanya, que eviti el seu empobriment i controli la seva incidència damunt la naturalesa.
- Progressiva incorporació al domini públic d'amples sectors improductius de les Serres.
- Progressiva RESTAURACIÓ de les mostres d'arquitectura popular de muntanya, tant en els dominis públics com en els privats. Principalment cases de possessió, Cases de Sa Neu, així com els Pous de Neu, sitges, camins i caminols empedrats, fonts, conduccions d'aigües i marges.
- Re població de les zones deforestades amb ALZINES.
- Demarcació estricta de les zones d'expansió urbana dels nuclis HISTÒRICS de població i prohibició terminant de qualsevol tipus d'urbanització, encara que sigui a base de vivendes aïllades, excepció feta de les oportunes restauracions de construccions antigues i que respectin fidelment l'esperit dels constructors.
- Prohibició d'obrir NOVES vies de comunicació, incloïes les pistes forestals.
- Vigilància i control estrictes de les entrades i sortides de persones a aquestes àrees.

Amb aquestes premisses, el Grup Excursionista Mallorca està disposat a col·laborar a dur a terme aquestes realitzacions, que creim, són les que en aquest moment necessita el poble de Mallorca, i, per descomptat, els excursionistes.

GRUP EXCURSIONISTA MALLORCA

"la Caixa" a les escoles

Trescant i descobrint l'Illa

L'OBRA INFANTIL DE «LA CAIXA» encomanà al Departament de Geografia de la Facultat de Filosofia i Lletres de Ciutat, i en concret al seu cap, Bartomeu Barceló, i al prof. Clment Picornell, una de les tasques més eficients de la seva campanya «LA CAIXA» A LES ESCOLES per tal que els nostres nins descobrissin i estimassin la nostra illa, en sabessin els trets característics i començassin a ser lluitadors per la seva defensa. Ha col·laborat també en aquesta tasca el Departament de Pedagogia de l'esmentada Facultat.

S'han programat dues excursions, que han estat realitzades per diferents grups escolar.
EXCURSIÓ A ALCÚDIA-ALBUFERA-HORTA DE SA POBLA

Bàsicament té per finalitat conscienciar els allots de la importància de la conservació de la zona humida de S'Albufera.

La visita a la ciutat d'Alcúdia és una ocasió òptima per introduir als moments bàsics de la història de Mallorca.

La visita a l'horta de Sa Pobla permet fer una incursió a l'agricultura mallorquina; i la del Port d'Alcúdia aproxima al tema de l'energia (GESA, butà, etc.) i al de les comunicacions marítimes.

Cada allot rep una guia de l'excursió, amb un qüestionari i un mapa. El mestre té a la seva disposició un full amb els objectius i contingut de l'excursió.

EXCURSIÓ A LA SERRA DE TRAMUNTANA

Amb aquesta excursió l'allot té l'avinentesa

de conèixer el paisatge de la Serra, observar el seu medi, investigar l'espai a nivell geomorfològic, de vegetació, històric, agrari i urbà. L'itinerari és el següent: Ciutat, Valldemossa, Sa Foradada, Deià, Horta de Sóller; mirador de Ses Barques, Embassaments de Cúber i Gorg Blau, mirador des Torrent de Pareis, Escorca, Lluc, Menut.

La guia que rep el mestre per a aquesta excursió és prou ampla i presenta una sèrie d'activitats per fer, especialment murals sobre les característiques socio-econòmiques dels municipis que es travessen; sobre les formes agràries i el treball de foravila; mural de plantes que han recollit i exposició del seu medi; mural sobre les relacions entre els organismes observats a Menut.

Cada allot té a ses mans una guia també amb preguntes.

EXCURSIONS DIDACTIQUES

Aquestes excursions estan programades pels graus setè i vuitè d'E.G.B.

S'ha editat també un full de programació general, que divideix la nostra illa en aquestes comarques: Muntanya, Raiguer, Pla, Llevant i Migjorn.

En aquest full es donen indicacions als allots per aprofitar al màxim les ensenyances que provenen de les excursions. Així els allots van coneixent els nostres pobles, la seva extensió i nombre d'habitants, terra que s'hi conra, productes del cultiu, indústries, comerç, etc.

L'ecologisme i l'escola

El qüestionament de l'actual relació entre l'home i la Natura, és, avui, més patent que mai. Ho demostra la proliferació de moviments que arreu de tot l'Estat lluiten, en més o menys continuïtat, contra les centrals nuclears, autopistes, contaminació, etc. Aquests moviments anomenats, amb més o menys raó, ecologistes són portadors d'una nova necessitat: la necessitat de trencar amb l'actual model d'explotació i degradació de la Natura i l'aparició d'una harmònica relació entre aquesta i l'home.

Aquesta necessitat, sorgida del mateix desenvolupament capitalista no es pot satisfer amb les vigents relacions socials. La seva satisfacció trascendeix l'actual societat capitalista. Es a dir, la necessitat serà radical únicament i exclusiuament si els moviments que l'encarnen se n'adonen que la seva satisfacció depèn de la superació de les alienades relacions burgeses. Perquè la relació home-Natura no és una relació **natural** sinó **social** i per tant històrica i mutable. Luckács diu:

La naturalesa és una categoria social, és a dir: sempre està socialment condicionat el que en un determinat estadi del desenvolupament social es considera com a Naturalesa, així com la relació d'aquesta Naturalesa amb l'home i la forma en què aquest s'enfronta amb ella, o, en resum, la significació de la Naturalesa quant a la seva forma i contingut, abast i objectivitat.

Si volem canviar la relació home-Natura, cal transformar la societat i el comportament d'aquesta cap a la Natura. Ara bé, encara que un canvi global sigui necessari, no és suficient. És imprescindible, també, transformar la vida quotidiana. Agnes Heller defineix la vida quotidiana com «el conjunt d'activitats que caracteritzen les reproduccions particulars creadores de la possibilitat global i permanent de la reproducció social». **(Traducció del castellà. N.A.)**. Aleshores tots els canvis a nivell global han d'anar acompanyats de transformacions en la vida particular, en el comportament individual. La família, la fàbrica, l'escola, la ciutat, etc., han d'esser objectes de transformacions profundes i progressistes.

Aquí tan sols tractarem, una mica, de la influència de l'escola en el comportament individual i col·lectiu respecte a l'escola en el comportament individual i col·lectiu respecte a la Natura. En el seu interessant llibre, Jaume Terradas diu:

L'educació és l'esperança de noves actituds que permetin preveure a temps i cercar objectius nous a la nostra conducta, substituint l'afany de possessió de coses pel de construir una societat global més humana.

El problema de l'educació de la naturalesa és un aspecte més dintre de la problemàtica educativa.

L'escola està allunyada de la Natura i pel que sembla aquest procés es va agreujant dia rera dia. A mida que l'asfalt envaeix la Natura, l'escola s'allunya d'ella.

A més de no existir una relació directa entre l'escola i la Natura, la imatge que se'n dona és dogmàtica, i en els excepcionals casos en què n'hi ha, la descripció i la pura observació són els únics mètodes emprats. Cal, a més d'un contacte més directe amb la Natura, una nova

orientació en l'estudi d'aquesta: que tengui en compte que la Natura és una totalitat i no fets aïllats; en definitiva una orientació sintètica i funcional. Perquè, com diu el gran ecòleg català, Ramon Margalef «Y si hay algo característico de la vida, como objeto de estudio de una Biología fundamental, se halla más en el camino de la síntesis que en el del análisis».

L'única ciència que té les eines conceptuals apropiades és l'Ecologia. El seu objecte d'estudi no són fets sinó totalitats naturals. R. Margalef diu que: «La Ecología sería la biología de los ecosistemas». I els ecosistemes, els defineix com: «(...) sistemas formados por individuos de muchas especies, en el seno de un ambiente de características definibles, e implicados en un proceso dinámico e incesante de interacción, ajuste y regulación, expresable bien como intercambio de materia y energía, bien como una secuencia de nacimientos y muertes, y uno de cuyos resultados es la evolución de las especies y la sucesión a nivel del sistema entero».

Per altra banda i com a conseqüència d'aquesta visió sintètica, s'afavoreix la interdisciplinarietat, la relació entre totes les ciències de la naturalesa: Física, Química i Geologia. Evidentment l'Ecologia té, per tractar el seu discurs sobre el nivell d'integració més elevat i complexa de la Natura, té, repetesc, conceptes i mètodes propis però no independents dels conceptes i mètodes de les altres ciències.

L'escola s'ha d'atracar a la Natura (Itineraris, Escolles de Natura, etc.) amb una nova eina, l'Ecologia.

Ara bé, la Natura no ha d'esser tan sols un objecte de coneixement, perquè el problema ambiental no és només un problema de coneixement. És un problema social i per tant un problema de comportament social i individual. És aquí, doncs, on l'escola té, també, un paper a jugar molt important. L'escola ha de donar un coneixement més precís i objectiu del funcionament de la Natura, però també ha d'intentar canviar el nostre comportament cap a ella. És a dir, la Natura ha d'esser objecte de valor. Hem d'intentar unir la raó teòrica (Ecologia) i la raó pràctica (Nous Valors) per aconseguir que el nostre comportament i coneixement siguin eines apropiades per arribar a una societat ecològica i no alienada.

Ciutat, 2 de Febrer 1980
MIGUEL CATANY ESCANDELL
 (Biòleg i membre del G.O.B.)

Bibliografia

- Jaume Terradas, **Ecología y Educación Ambiental**, Cuadernos de Biología, Ed. Omega 1979.
- George Lukács, **Historia y Conciencia de Clase**, Ed. Grijalbo 1975.
- Agnes Heller, **La Revolución de la vida cotidiana**, Ed. Materiales 1979.
- Ramon Margalef, **Ecología**, Ed. Omega 1974.

La Dragonera, juliol 1977

Pel juliol de 1977 un grup de joves ocupa l'illa per cridar l'atenció sobre els possibles perills que poden pervenir en urbanitzar-la. Aquest fet te una repercussió sobre la premsa illenca i sobre l'opinió pública. Aquestes repercussions podrien ser matèria d'estudi i reflexió per qualcú interessat. La informació està a l'abast.

Volem aportar a aquest possible estudi el nostre gra d'arena amb uns petits comentaris sobre com va ser vista la notícia pels diaris peninsulars (1).

Informaren del fet gairebé tots els diaris i setmanaris de Barcelona i Madrid i alguns de Galícia, Alacant, Santander, Salamanca, Múrcia i Oviedo. No daren la notícia els diaris de Castella (exc. Madrid), Aragó, Euskadi, Extremadura, Andalusia, Catalunya (exc. Barcelona), País Valencià (exc. Alacant) i, incomprensiblement, Canàries, la premsa de les quals sol tenir una sensibilitat especial pels problemes comuns amb les nostres illes.

«La Vanguardia» i «ABC» informaren durant 10 dies, «Arriba» i «El País» 9, «El Correo Catalán» 8, i «Ya» 7.

El contingut de la notícia al ser facilitat per agències de premsa no difereix gaire a excepció d'alguns matisos.

PER ON CAU LA DRAGONERA?

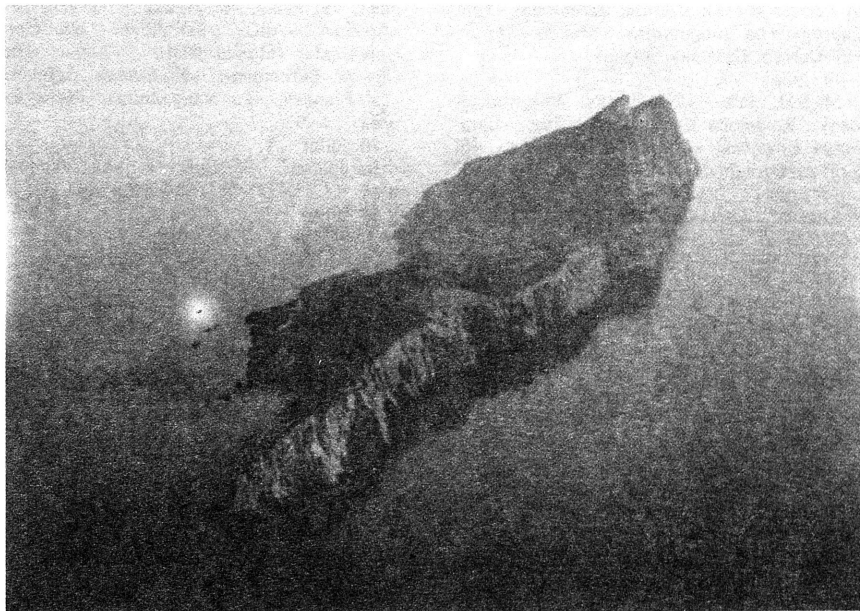
Tots els diaris donen la situació exacta de l'illa respecte a Mallorca, amb l'excepció de «El Cuervo» (20-26) (2): **La Dragonera, ese pequeño islote cercano a Ibiza.**

En canvi a l'hora de marcar la distància entre les dues illes es produeix confusió: **situada a poco más de una milla**, «Tele Expres» (9); **una milla escasa**, «Posible» (21-27); **media milla en su punto más estrecho**, «Destino» (21-27); **dos kilómetros y medio**, «Pueblo» (11); **ochocientos metros**, «La Vanguardia» (20).

Quant a l'extensió, tots coincideixen en la de 300 hectàrees. «Cambio 16» (18) putualitza: **doscientos ochenta hectáreas.**

QUI VA OCUPAR L'ILLA?

El dia que la premsa donà la nova (9), per a la majoria dels diaris els ocupants eren àcrates —«Tele Expres», «Avui», «El País»— o més ben dit «Grupos de Carácter Acrata»

—«Ya», «Ferrol Diario», «La Vanguardia», «El Correo Catalán», «Arriba», «Faro de Vigo»—, o simplement llibertaris —«ABC», «Informaciones» (11).— Per a alguns eren ecòlegs «El Cuervo» (20-26), «La Prensa»

(19)—, o un grupo de defensores de la ecología —«Pueblo» (editorial 19)—. També n'hi hagué que no ho tenien massa clar: **jóvenes ácratas y «proteccionistas»** —«ABC» (9)—; **jóvenes ecologistas... con mayoría de jóvenes ácratas** —«Catalunya Express» (14).

El corresponsal de «Pueblo» a Ciutat, Joan Pla deia que eren una **«muchachada alucinada y alucinante... gente joven, buenas mozas, libérrimas... muchos hijos de papá, ricos muchachos»** (11). Dies més tard (16) diu que eren **«personas calificadas por los exégetas oficiales del reino de «libertarios», de «ácratas», de «hippies» y de «hijos de papá»**. Mirau per on tan sols el nostre Joan Pla va ésser l'únic que qualificà de hippies o «hijos de papá» aquella gent; cap altre diari peninsular s'atreu a dir-ho. L'«Hoja del Lunes» de Madrid (18) opinava que els joves tenien **«aire hippy»**.

Per a «Pueblo» (16) en els ocupants **«hay vascos, santanderinos, un sueco y bastantes mallorquines»**. Per a la «Hoja del Lunes» de Madrid (18) eren **«mallorquines y un grupo plural de miembros de distintas nacionalidades»**.

QUANTES PERSONES HI ANAREN?

La majoria opina que varen ésser quaranta o mig centenar. Es passaren tirant pel baix «El País» (9), «ABC» (19), «Alerta» (10) i «La Verdad» (10) que daren una xifra de 20 a 30 persones, encara que més tard alguns rectificaren. «El Correo Catalán» exagerà al donar la xifra de cent persones i «El Cuervo» (20-26) amb la de dues-centes.

B. P.

(1) Bibliografia cronològica.

Dia 9 juliol 1977
Barcelona: «Tele Expres», «La Vanguardia», «El Correo Catalán», «Diario de Barcelona», «Avui», Madrid: «Ya», «El País», «Arriba», «ABC». El Ferrol: «Ferrol Diario». Vigo: «Faro de Vigo».

10 juliol
Barcelona: «El Correo Catalán». Murcia: «La Verdad». Salamanca: «La Gaceta Re-

gional». Santander: «Alerta». La Coruña: «El Ideal Gallego». Madrid: «ABC», «Arriba», «El País».

11 juliol

Alacant: «Hoja del Lunes». Barcelona: «Tele Exprés». Madrid: «Informaciones», «Pueblo».

12 juliol

El Ferrol: «Ferrol Diario». Vigo: «Faro de Vigo». Alacant: «Información». Barcelona: «Noticiero Universal», «Mundo Diario», «El Correo Catalán», «Diario de Barcelona». Madrid: «Ya», «El País», «Arriba».

13 juliol

Oviedo: «Región». Santander: «Alerta». El Ferrol: «Ferrol Diario». Barcelona: «Tele Exprés», «La Vanguardia», «Mundo Diario», «El Correo Catalán», «Avui».

14 juliol

Madrid: «Ya», «Diario 16», «Informaciones». Barcelona: «Mundo Diario», «Catalunya Express», «Diario de Barcelona», «El Correo Catalán».

15 juliol

Murcia: «Línea». Madrid: «ABC», «Infor-

maciones». Barcelona: «La Vanguardia», «Mundo Diario», «El Correo Catalán», «La Prensa».

16 juliol

Madrid: «El País», «Ya», «Diario 16», «ABC», «Arriba», «Pueblo». Barcelona: «El Correo Catalán», «Mundo Diario», «La Vanguardia», «Diario de Barcelona».

17 juliol

Madrid: «Ya», «ABC», «El País». Barcelona: «Mundo Diario», «La Vanguardia».

18 juliol

Madrid: «Cambio 16», «Hoja del Lunes».

19 juliol

Madrid: «Ya», «Pueblo», «Informaciones», «El País», «El Alcázar», «Diario 16», «Arriba», «ABC». Barcelona: «Noticiero Universal», «Mundo Diario», «Avui», «Diario de Barcelona», «El Correo Catalán», «La Prensa», «La Vanguardia», «Tele Exprés».

20 juliol

Barcelona: «El Cuervo», «La Vanguardia».

21 juliol

Barcelona: «Destino», «Mundo Diario», «Avui». Madrid: «Informaciones», «Posible».

22 juliol

Barcelona: «La Vanguardia», «Tele Exprés». Madrid: «ABC», «Arriba».

23 juliol

Madrid: «Arriba».

24 juliol

Madrid: «Arriba».

25 juliol

Barcelona: «La Vanguardia».

26 juliol

Madrid: «El País», «Arriba», «ABC», «Diario 16», «Ya».

27 juliol

Madrid: «ABC».

30 juliol

Madrid: «El País», «El Alcázar», «Inter-
viu». Barcelona: «La Vanguardia».

(2) Entre parèntesi, després del nom del diari, s'indica el dia corresponent al mes de juliol de 1977.

FAJAS Rainco CORSETERIA

J. Masdeu
Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 216033 - Palma de Mallorca

*al servei
de la dona
jove i elegant*

dona
corseteria

J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

Ca'n Juan
de S'aigo

Casa fundada l'any 1700

Xocolata amb ensaïmades calentes
Gelats i quemullars
Obert tot lo dia

C/. Sans, 10

Tel. 211653

Ciutat

Distribució del garballó

(*Chamaerops humilis* L 1753)

a Mallorca

per Guillem Alomar

Introducció: El garballó és l'única palmera nativa d'Europa, això amb les característiques pròpies de la seva ecologia, fa que sigui una espècie digna d'estudi, protecció i conservació.

El garballó és una palmera d'altura variable, que va des de pocs centímetres fins a un parell de metres.

El tronc sol ésser molt curt a ran d'en terra, formant rodols espessos i pot ésser enterrat.

Les fulles són amples, en forma de ventall. El limbe és laciniat, és a dir, format per segments rígids lanceolats. Té de dotze a vint segments. El peciol és llenyós i duu un parell de fileres de pues fortes.

El garballó té els sexes separats, és una planta dioica. A uns peus hi ha les flors masculines i, a l'altre les femenines. Ara bé pot ésser polígamo-dioica i tenir flors unisexuals i hermafrodites a un mateix peu.

Les flors són grogues i estan agrupades en raïms espessos, envoltats per una espata cariàcia. Els estams, que solen ésser de sis a nou, tenen un filament curt. L'estigma és subsessil, és a dir, quasi sense suport. Floreix per maig.

El gineceu està format per tres carpels independents. El fruit és vermellós-grogenc i en forma elipsoidal, d'uns dos centímetres de llarg (plomissó).

Les fulles seques duen alcohol (quercital), a més d'estar recoberts per una pruïna, composta de cerina i micerina.

Els seus dàctils contenen hidrats de carboni.

Noms: Catalunya: margalló.

Castellà: palmito, palmerita, palma enana.

Mallorca-Menorca: garballó, garbailó.
Eivissa-Formentera: palmer, palma borda.

Ecologia: On se troba el garballó és a llocs àrids i assolellats; llocs arenosos o rocosos de la muntanya; marines i penyals marins.

El podem trobar des de ran de la mar fins a 700-800 mts. (Esclop, Galatzó, Ca de Miner o Ternelles).

Fitosociològicament el garballó forma part de l'ordre de la «Quercetalia-illcis», dins l'associació de l'«Oleo-ceratonion».

- X Cites esvaïdes, segons bibliografia.
● Cites extremes, actuals.
≡ Zones més importants.

Segons la seva altura conviurà en certes associacions.

Fitosociologia de la península de la Victòria:

Altura màxima 444 mts. (atalaia d'Alcúdia). Reserva de caça, que sofreix una forta erosió degut a les contínues cremades de càrritx. Temperatura mitjana anual d'uns 17-18°. Geològicament forma part del Juràssic i cretàsic amb marges grises i calcàries. Precipitació mitjana anual: 600-700 mm.

A la zona de costa, lloc rocós, d'influència marina. Forma part de l'aliança «Crithmon - limonion» dins l'associació «Launeetum - cervicornis». Convivint amb el *Senecio rodriguezii* (camamilla de mar), *Daucus gingidium* (fonollassa), *Arum pictum* (rapa blava) i *limonium ssp.* (saladina). Més amunt el trobarem dins l'aliança «Hipericion - balearici». Tant dins l'associació «Pastinacetum - lucidae», com amb la «Teucriteum - subspinosim». Dins la primera associació conviu amb la col del diable (*Pastinaca lucida*) i la polònia (*Paeonia cambessedii*). En la segona associació conviu amb els coxinets de monja: *eixorba*

rates blanc (*Teucrium subspinosum*) i el gatovell *Astragalus balearicus* i el romaní (*Rosmarinus officinalis* var. *palaui*). I per acabar en els penyals el trobarem amb l'«*Hippocrepidetum - balearicae*» convivint amb la violeta de penyal (*Hippocrepis balearica*) i la scabiosa cretica. Aquesta darrera associació forma part de l'aliança «Brassicico - helechryson rupestris» que té com a característiques les següents espècies: *Crepis triasii*, *Helicrysum lamarckii*, *Helicrysum fontanesii*, la col borda (*Brassica balearica*) i la didalera (*Digitalis dubia*).

Usos i Costums: El dàctil s'empra per neutralitzar diarrees i mals de ventre.

— Ja des de la conquesta de Mallorca pel rei En Jaume I, aquí se creà una indústria casolana, principalment a les zones d'Andratx, Pollença, Alcúdia i Capdepera. A Capdepera tenia una gran importància, portant-se a la Península o a l'estranger.

Els vespres devora les foganyes dones, infants i qualque home entrunyellaven llatre.

La recollida del garballó era de maig a juliol. Unicament s'arrabassaven les

palmes més joves i tendres, les interiors que encara no havien badat les fulles.

Les palmes s'assecaven al sol. Llavors de vuit dies amb una falç s'anaven voltejant les palmes cada dia. Fins que se posaven grogues. Llavors s'escapçaven les fulles, formant amb les llatres petites garbes. Per emprar les llatres s'aficaven dins s'aigua bollint per reblanir-les.

A l'hora de la recollida la garriga de garballó se dividia, en diferents sectors, tallant-se les palmes de cadascun cada quatre anys.

Per fer les graneres s'assecaven les palmes al sol durant catorze dies.

Amb les llatres se fan: capells, beaces, morrions, cucales, ventadors, estorins, morrionets, senalles, graneretes, canastres, cordats per empeltar, etc.

Actualment aquesta petita indústria s'ha vist desplaçada per mor de la invasió al mercat de fibres artificials sintètiques i plàstiques.

Segons les cròniques a l'illa de la Dragonera se treia palma dels garballons. L'illa ofería alguns productes com és ara la palma que es treia dels garballons. Així el 3-10-1373 Pere Corp, Martí Camps i Arnau Colom havien fet contracte amb en Soler, bater, que de cada quintar de palma que farien a la Dragonera, en Soler els el pagaria a raó de vuit sous «de la qual palma han fets e tayats CXXXVII quintars...», lo preu dels quals monta LIII lliures XVI sous». No havien rebut tota la paga i ho necessitaven perquè «han de viure de jornals» i més encara dubtaven que dit Soler «amagadament no s'enfassa portar la dita palma menys de paga».

Distribució: Aquesta palmareta tansols se troba a la costa mediterrània d'Espanya i Portugal (fins a la desembocadura del Tajo). Al sud d'Itàlia, al nord d'Àfrica i a les Illes del Mediterrani occidental: Sicília, Sardenya i Balears-Pitiüses.

Distribució a Mallorca: A cop d'ull observam al mapa de distribució del garballó tres grans zones importants on trobarem la major densitat de població d'aquesta espècie. Les zones són: Andratx, Pollença i Artà.

LAUNAEETUM-CERVICORNIS

- 1) Limonium ssp. (saladina)
- 2) Launaea cervicornis (gatell)
- 3) Chamaerops humilis (garballó)
- 4) Senecio rodrigezii (camamilla de mar)
- 5) Arum pictum (rapa blava)

PASTINACETUM-LUCIDAE

- 1) Paeonia cambessedesii (polònia)
- 2) Chamaerops humilis (garballó)
- 3) Pastinaca lucida (col del diable)
- 4) Hipericum balearicum (estepa joana)

TEUCRIETUM-SUBSPINOSUM

- 1) Chamaerops humilis (garballó)
- 2) Astragalus balearicus (gatovell)
- 3) Teucrium subspinosum (eixorba rates blanc)
- 4) Rosmarinus officinalis v. palaui (romani)

HIPPOCREPIDETUM-BALEARICAE

- 1) Chamaerops humilis (garballó)
- 2) Hippocrepis balearica (violeta de penyal)
- 3) Scabiosa cretica
- 4) Helichysum lamarckii

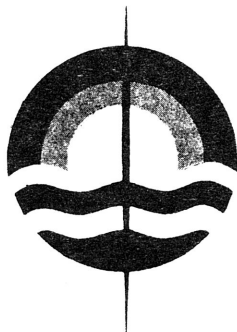
Cites més extremes del garballó en la quadrícula UTM. 1/50000

DE.94.13.	Mortitx
DD.60.73.	Illa de la Porrassa
ED.37.90.	Canyamel
DD.99.55.	Sivinar des Trenc
EE.11.03.	Barra costera, Les Salinetes
DD.61.94.	Port des Canonge

DD.60.94.	Son Bunyola
DD.44.81.	Pantaleu
DE.96.08.	Miner petit
DD.60.87.	Coma des ca
DE.72.04.	Muleta
DE.78.08.	Coll de Biniamar
ED.26.98.	Betlem
EE.06.06.	Puig de Vall
DD.63.85.	Mola de Cotoner

— La zona d'Andratx: la trobam delimitada per la part W per la punta Galinda i el Cap de cala Figuera. Pel

NE, la cita més oriental és el port des Canonge. Pel S-SE la zona de la Porrassa (Magalluf). A Andraitx ocupa

RÀDIO POPULAR

una amiga de tot lo dia

C. O. P. E.
MALLORCA

una extensió d'unes 100 Hts. aproximadament.

— La zona de Pollença: la trobam delimitada pel W-SW per Ariant, cap al S el Ca de Miner (Miner petit) i pel E la península de la Victòria.

— La zona d'Artà: és la manco coneguda, per falta d'observacions. A priori la població és veu delimitada per la Colònia de Sant Pere, passant per Artà fins a Canyamel.

A part d'aquestes zones clàssiques el garballó el podem trobar a les illes: Pantaleu, Porrassa i a la Dragonera.

A l'illa de la Dragonera la població actual la trobam reclosa en els penyals marins de Tramontana. Segons les cròniques de 1373 i la situació actual, veim que la població de garballó va decantant-se cap als penyals degut a la pressió humana i a les cabres introduïdes i actualment esvaïdes.

Segons la bibliografia el garballó es trobava també a la carretera Alcúdia-Inca, al vall de Cúber i a Sant Salvador de Felanitx.

Durant el pliocè aquesta espècie va estar amplament estesa per tota la mediterrània.

Tant a la serra de Tramontana com a la de Llevant el garballó tendeix a empenyalar-se. Degut segurament a la pressió humana. És a dir, aquestes zones han estat prou castigades pels incendis forestals i la crema de les carritxeres per pastures. Arribant al punt de degradació acostumat, ha desaparegut a molts de llocs, quedant la roca nua. També hi juga un paper molt important els ramats d'ovelles i ca-

bres. Principalment aquestes últimes, introduïdes per l'home.

El garballó, en empenyalar-se, intenta subsistir dels incendis i de la pressió de les cabres.

Dos són els factors que limiten i poden posar en perill el garballó a Mallorca; tots dos són deguts a la influència directa de l'home.

El primer factor és el comerç. Com he dit més amunt, fins fa poc l'home aprofitava el garballó per l'artesania. Actualment substituïda pels materials sintètics i plàstics. L'aprofitament que se li vol treure és arrabassant els peus i vendre'ls als estrangers. Aquesta arrancada indiscriminada i sense cap control pot dur en pocs anys a la destrucció de les colònies principals i a la llarga a la seva desaparició.

La regulació duita per l'ICONA empitjora la cosa. Ja que el que fa és legalitzar el comerç del garballó. Amb un hipotètic control tant a l'hora d'arrencar, com posteriorment la vigilància al mercat; fa que poc a poc, no tan sols convertiguem en «tradicional» la venda de garballó; sinó que també és robar als estrangers, ja que aquesta palmereta és difícil d'aferrar i més a terres nòrdiques on el clima és molt més fred.

Altre factor determinant són els incendis forestals i la irracional crema de càrritx a les Serres. Es cert que el garballó és una planta piròfita i heliòfila, és a dir que en un principi es veurà afavorit pel incendis, ja que tindrà pocs competidors. Ara bé, en

incendiar, el sòl queda sense cap protecció i poc a poc d'una manera irreversible, se perd amb les pluges cap a la mar. En perdre el sòl també perdrem la flora que l'aguanta convertint les nostres Serres en un desert.

Cal que l'administració prengui consciència de la pèrdua d'aquesta palmera i prengui mesures cap a la protecció, i conservació del garballó. No com ara, amb mesures insuficients.

Bibliografia:

- Biogeografía de las Baleares. Vol. I. Guillem Colom. 1957.
- El garballó a Mallorca. Josep A. Aguiló. GOB. 1978.
- Plantas de les Balears. A. Bonner. 1976.
- Flora de Mallorca. Vol. I. Bonafé Barceló. 1976.
- Costumbres de los mallorquines. Vol. II. Arxiduc d'Austria.
- La isla de Mallorca. Pagenstecher. 1867.
- Flora balearica. Knoche. 1923.
- Història d'Andratx s. XIII-XIV. Ramón Rosselló i Jaume Bover. 1978.
- La industria del palmito en Mallorca. Mg. Palmer Verger. Estudios geográficos N. 72, Madrid. 1958.
- Atlas de les Illes Balears. 1979.
- Recherches phytosociologiques dans l'île de Majorque. Col. Bot. Vol. V. Barcelona. Bolòs et Molinier. 1958.

GUILLEM ALOMAR CANYELLES

LLUC

Bolletí
de
subscripció

NOM

DIRECCIÓ

POBLACIÓ

es fa subscriptor de la revista **LLUC** (350 ptes. per tot l'any 1980), quantitat que pagarà

..... enviant gir postal o taló bancari barrat

..... contra reembossament (o al cobrador domiciliari si viu a Ciutat de Mallorca)

..... per un rebut domicialitat a Banc o Caixa

Marcau amb una X la forma de pagament que us interessi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a **LLUC, apartat de correus 619, Palma de Mallorca**, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació bimestral.

La migració dels aucells en el cançoner i les rondalles

INTRODUCCIÓ

Sens dubte, el descobriment dels cicles de la Naturalesa —dia i nit, estacions anuals, floració, fases lunars...— va constituir una ferma base per a la coneixença i aprofitament regular del medi per part de l'espècie humana. No discutirem en aquest article les possibles arrels innates que facilitaren aquest descobriment (1); sols recolzarem l'opinió de que fou una eina fonamental per al control de l'ambient. La migració dels aucells, que fita un d'aquests cicles, es reflecteix palesament en el corpus de tradicions del nostre poble. Entorn d'aquest tema es desenvolupa aquest breu treball.

TRADICIÓ I CONEIXEMENT CIENTÍFIC

Janer (2) ha resumit algunes opinions en torn de la importància que les estructures del pensament col·lectiu tenen per al desenvolupament del coneixement individual:

«Piaget, referint-se a aquest problema ha observat l'existència en la ment de la persona d'una enorme quantitat d'estructures establertes, la història de les quals desconeixem. Adverteix, després, que qualsevol concepte dels que utilitzam porta endarrera milers d'anys d'història.

És la codificació d'una forma d'entendre les coses i de veure-les que ha estat elaborat col·lectivament des de fa una mala fi de generacions. En definitiva, com ha observat Lorenz, es tracta d'una herència de qualitats adquirides per selecció. I els objectes folklòrics són plens d'aquestes qualitats. És allò que Jung nomenava l'inconscient col·lectiu o el que els psicoanalistes francesos n'han dit l'aparell psíquic, que caracteritza una determinada col·lectivitat».

Pens, i aquest és el motiu d'aquest article, que és possible i **necessari** tractar d'enqueixalar en determinades fases de l'educació del nin, el coneixement que, d'un mode general, anomenam **tradició** (la cultura popular arrelada en el nostre ésser social) amb la ciència objectiva (el grau més objectiu de coneixement del medi). Si aquesta imbricació fóra possible, s'aconseguirien dos objectius que considerem bàsics:

— Primer, i amb el coneixement de la tradició pròpia del grup, l'educant es veuria dotat de l'arrelament cultural que li permet la identificació psíquica necessària amb el seu grup social. La tradició, així, és una eina d'identificació: identificació amb la llengua, els costums, la història, l'en-

torn on s'insereix l'activitat del grup social al qual pertany...

— I, segon, amb el coneixement científic, l'educant es veu provist de l'instrument objectiu i crític imprescindible per a una anàlisi eficient de la realitat, la qual cosa li permetrà la presa conscient de decisions durant la seva existència. La ciència serà l'eina de canvi, d'evolució, de projecció cultural.

No puc deixar d'anotar una idea que, tal volta, caldria desenvolupar en un altre article: sens una identificació cultural amb el nostre medi —identificació afectiva i simbòlica —per part del poble, els abusos que sobre aquest medi realitzen, dia rera dia, no tendran aturall. El coneixement de les tradicions pot servir a aquest objectiu. El que segueix voldria ser l'esborrany per a una possible unitat didàctica que abarqués els dos aspectes esmentats.

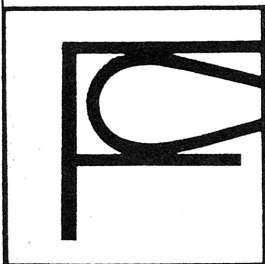
LA MIGRACIÓ DELS AUCELLS

Una rondalla, **Com és que no troben nius de cega** (3), i el fragment d'una cançó:

**A mi m'en pren com la cega
qui davall terra fa es niu...** (4)

són prou adients per a introduir el tema en una classe: la impossibilitat de trobar un niu d'aquesta espècie —que

Fotogravats A. Comas

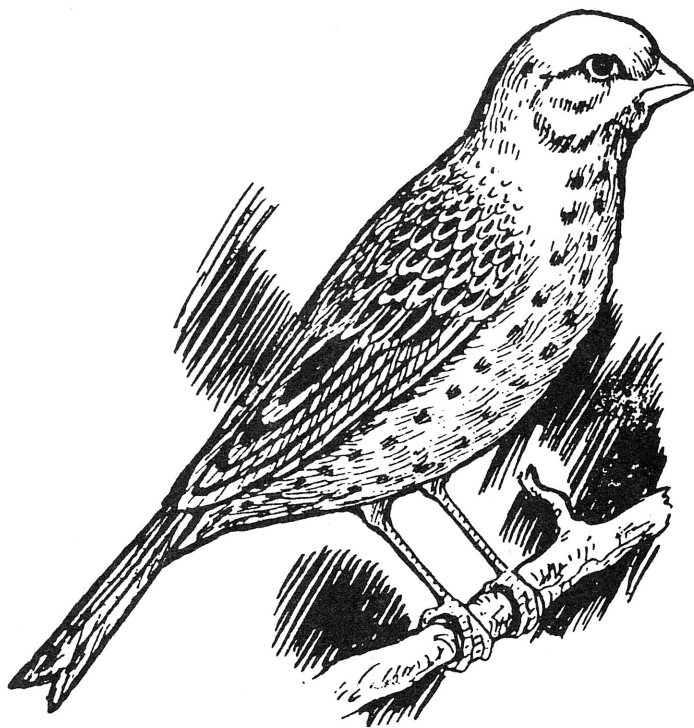
- FOTOGRAVAT
- OFFSET
- DEPARTAMENT DE DIBUIX
- CREACIÓ GRÀFICA
- FOTOGRAFIA INDUSTRIAL
- ARXIU FOTOGRÀFIC
- NYLOPRINT I
- FOTOCOMPOSICIÓ

C/. Emperatriu Eugènia - 1 - D - teléfans. 294650 - 54 - PALMA.

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

la tradició vol que sia per raons sobrenaturals— és simplement la constatació popular d'un fenomen de la Naturalesa. Això és: la desigual distribució de les espècies animals sobre el planeta i el ritme estacional de la presència i la no presència de determinades espècies en la nostra terra. Les cegues, evidentment, han de criar a qualque banda. Altres cançons recolzen aquesta afirmació:

**Oh, desgraciat ropit,
¿on te n'has anat anit
a deixar les plomes teves?... (5)**

**Jo me vaig aconhortar
com vaig pensar en lo ropit:
un animal tan petit,
per viure passa la mar (6).**

i també:

**Quan jo pens en lo ropit
es seu viure me conforta:
que un animal tan petit,
per viure, deixa Mallorca (7).**

Hi ha, per tant, aucells que «per viure» deixen Mallorca i «passen» la mar. No en va, per a la nostra pagesia, els aucells migrants són «aucells d'embarc» i quan migren «s'embarquen». El fet que hi ha espècies que es desplacen d'un lloc a l'altre regularment i que crien en unes localitats i passen els hiverns a unes altres, per tant, s'ha presentat amb l'ajut de la tradició. La cega, el ropit, i altres espècies, com per exemple la terrola, crien a terres llunyanes:

**—Terroleta, ¿d'on veniu?
—D'aquelles parts tan estranyes:
jo vénc d'aquelles muntanyes
d'allà on tenia el niu (8).**

Però, també es produeix el fenomen invers: hi ha espècies que sols vénen a Mallorca per a criar i que, al contrari de les avant dites, desapareixen durant l'hivern. De fet, el poble les identifica amb la primavera, l'època de la seva arribada:

**Voldria esser oronella
un dia, entrant s'estiu,
i aniria a fer es niu
dins es bosc de Massanella (9).**

o bé:

**Rossinyol de primavera,
ja pots començar a cantar,
perquè diuen que ja hi ha,
a redols, qualque cirera (10).**

És de notar, per exemple, que les espècies d'estiu s'assimilen a gaudinça:

**Alegre va el rossinyol,
a la primavera floca... (11).**

Mentres que, les de presència hivernal, tenen una aurèola popular de «mal temps» i desgràcia:

**Com es tord ve mort de fam
qui la fortuna l'encaixa,
li respon una veu falsa
qui s'anomena reclam (12).**

La qual cosa, pens, ofereix unes possibilitats educatives notables car

es poden extreure els motius pels quals es produeixen les migracions dels aucells: canvis climàtics, escassetat d'aliments, etc. Encara més: que existeix un ritme repetitiu natural i que ambdós corrents migratoris —la dels aucells hivernants i la dels nidificants— se segueixen, ens ho confirma la locució: **Per Sant Macià, l'oronella ve i el tord se'n va (13).**

És clar que la tasca, així, sols està començada; després, el camp d'informació referent a les migracions dels aucells ha d'anar-se ampliant de manera que arribi a convertir-se en un fenomen descriptible científicament. Els nins poden establir rutes de migracions, calendaris, decantar les espècies migrants de les de presència constant en les nostres terres (sedentàries), descriure les diverses espècies, tractar d'esbrinar els mecanismes de les migracions... Serà imprescindible una bibliografia bàsica (14).

A la vista del que fins ara s'ha exposat, les possibilitats d'utilitzar com a material educatiu les nostres tradicions són considerables.

MIQUEL RAYÓ FERRER

(1) «Mientras que los animales se adaptaron pronto, gracias a la evolución, a estos ciclos complicados, el hombre tuvo que elevarlos al nivel de la conciencia». SOLLBERGER, A. *Investigación biológica de los ritmos» a Antropología Biológica. Primera Parte.* Ed. Omega. Barcelona, 1975, p. 107. Vegeu també: PINILLOS, J. *Principios de Psicología.* Alianza Ed. Madrid, 1977. 5.ª ed. p. 112-113; i LORENZ, K. *La otra cara del espejo.* Plaza y Janés Ed. Barcelona, 1974; p. 11-30.

(2) JANER MANILA, G. *La literatura infantil. Apunts per a una pedagogia descolonitzada de la lectura.* I.C.E. Ed. Embat. Ciutat de Mallorca, 1979, p. 39.

(3) *Aplec de Rondalles mallorquines d'En Jordi d'es Racó.* Mn. Antoni M.ª Alcover). Tom V. Ed. Moll. Palma de Mallorca, 1976, p. 8-9.

(4) GINARD BAUÇA, R. *Cançoner popular de Mallorca.* Volúm segon. Ed. Moll. Palma de Mallorca, 1967. *Humoristiques i Satíriques.* Cançó 424, p. 371.

(5) *Ibidem.* Animals, cançó 481, p. 33.

(6) *Ibidem.* Animals, cançó 482, p. 33.

(7) *Ibidem.* Animals, cançó 483, p. 33.

(8) *Ibidem.* Animals, cançó 497, p. 34.

(9) *Ibidem.* Animals, cançó 447, p. 31.

(10) *Ibidem.* Animals, cançó 487, p. 33.

(11) *Ibidem.* *Humoristiques.* Cançó 14, p. 348.

(12) *Ibidem.* Animals. Cançó 500, p. 34.

(13) *Aplec de Rondalles,* Op. cit. *Ses oronelles,* p. 22-23.

(14) Vegeu: MAYOL, J. *Els aucells de les Balears.* Manuals d'introducció a la naturalesa, n. 2. Ed. Moll, Palma de Mallorca, 1978. Cita bibliogràfica a les p. 147 a 150.

RAKO, M. i JANEN, G. *Aucells esquius.* En premsa. Ed. Moll, que ofereix bibliografia i suggerències per a pràctiques elementals sobre aquests temes.

La integració del nin sord en l'escola i la societat

L'OBRA D'AJUDA ALS MINUSVALIDS, integrada dins l'OBRA SOCIAL DE «LA CAIXA» iniciarà pròximament a les nostres Illes una experiència del nin sord integrat en l'escolaritat normal.

Fins ara, l'experiència unànimement seguida, era de les centres especialitzats. De fet, encara «LA CAIXA» continua mantenint o subvencionant centres d'aquesta índole; i a Mallorca, en concret, dona beques per al Col·legi de «La Puríssima» (Camí de Son Rapinya). Però a Barcelona està funcionant un equip d'experts que el que intenten és ajudar el nin sord, integrant-lo en centres escolars normals, dedicant-li unes hores cada setmana, assessorant professors i pares, amb unes revisions periòdiques. De fet els centres especialitzats aconseguen que els sords s'entenguin entre ells, però ¿i amb els altres?

Podem dir que aquesta experiència és nova a Espanya. A Mallorca es farà amb 8 nins, que seran atesos per experts del Centre psicopedagògic per a l'Educació del deficient sensorial de Barcelona.

Els qui coordinen aquest Centre són Isabel Martínez, lingüista, i Núria Silvestre, psicòloga.

Isabel ens diu:

—L'objectiu de l'experiència és el d'anar construint des dels primers anys de la vida del nin sord la seva real integració en el món laboral posterior. Per això l'escolaritzam des del principi junt amb els oients.

Aquesta experiència va iniciar-se l'any 1972. Fins l'any 1978 l'O-

BRA SOCIAL DE «LA CAIXA» no es féu càrrec de l'experiència, i així poguérem ampliar el nombre de nins fins a 38, integrats —com hem dit— en escoles normals on els donàvem un ajut específic d'educació de llenguatge.

—¿Com es realitza aquest ajut?

—Una persona del nostre Centre va cada dia a l'escola per fer al nin sord una sessió individual d'educació del llenguatge, programant el treball conjuntament amb el mestre i orientar els pares.

Núria Silvestre ens parla de les bases psicològiques d'aquesta experiència.

—El criteri més important és el de donar al nin sord el llenguatge oral, en el moments en què tots els nins construeixen els seus primers vincles de sociabilització i necessiten ja del llenguatge oral.

El nin sord, des dels 3 anys, a l'escola tindrà necessitat de parlar amb els companys: per tant, estarà motivat per aprendre de parlar, i encara que no hagi assolit el llenguatge oral, trobarà la manera de comunicar-se amb l'amic oient.

—Des del punt de vista de l'aprenentatge escolar ¿no pot perjudicar a la resta de la classe la presència del nin sord?

—La nostra experiència ens mostra que no sols no perjudica, sinó que mestres i nins poden enriquir-se amb la convivència del nin sord. Molts de mestres ens han manifestat sovint que havien canviat la seva forma d'ensenyar —d'explicar un conte, per exemple— pensant en el nin sord. Se n'han temut que no solament havien beneficiat al nin sord, sinó també als altres nins.

Sant Benet i el Monestir de La Real

pel P. Gaspar Munar

L'orde benedictí, tan arrelat i estès dins l'Església universal, no s'establí pròpiament a Mallorca fins a l'any 1966, en que sota l'auspici del Bisbe Don Rafel Alvarez, es fundà el primer monestir benedictí de Binicanella, (Son Servera) i poc després el de les Monges benedictines a Manacor.

Temps enrera, els Monjos benedictins sols eren coneguts dins Mallorca a través del Santuari de Ntra. Senyora de Monserrat. Efectivament consta que l'any 1303 el nostre Rei Jaume II manà al seu Lloctinent que les 160 lliures, que tenia recollides Bernat Alcina per a l'obra de Montserrat, s'invertissin en la construcció d'una posada, devora el dit Santuari, per allotjament dels peregrins mallorquins, que el visitassin (1). Sabem també que els quèstors de Montserrat venien amb freqüència a fer acaptes per la Ciutat i viles de Mallorca (2), i per això tenien una posada en el barri de la Calatrava, en un carrer que prengué el nom de **Posada de Montserrat** i avui es diu encara **Carrer de Montserrat**. Allà es construí una capella en honra de la Patrona de Catalunya, que estava situada a l'entrada de la casa actual n.º 18. Quan l'any 1835 vingué l'exclaustració general de tots els Frares i el Govern s'incautà de tots els seus béns, la posada de Montserrat fonc adquirida per un senyor industrial d'auberia i llavors desaparegué la capella de Montserrat.

Si bé és veritat que per espai de segles no hi hagué a Mallorca Monjos pròpiament benedictins, hem de notar que, ben arran de la conquesta, es fundà, molt a prop de la Ciutat, un monestir de Monjos cistercencs, que sempre es gloriaren de ser fills de Sant Benet. D'això en queden molts testimonis. La portada del Llibre dels Censals del Monestir de La Real, escrit l'any 1710, diu així: **Capbreu del Real Monestir del Real, del Orde Cisterciense, sots invocatio de Maria Sma. Mare y señora nostra... dels gloriosos Pares y Patriarchas St. Benet y St. Bernat, fundat y dotat etc...**

En un sermó manuscrit sobre el Beat Ramon, del qual és autor l'Abat

Pasqual de La Real, i es guarda a la biblioteca d'aquest monestir, ell mateix en dóna el nom de **monje benito cisterciense**. I el P. Cucarella, que és el censor de dit sermó, és diu igualment **monjo benedictino cisterciense**.

Els Monjos de La Real guardaren sempre la Regla de Sant Benet. En les Ordinacions fetes per l'Abat Mayans l'any 1618 (3), es diu que, a la sortida del sol, es tindrà l'Hora de Prima, i que després de la primera oració, baixaran tots els Monjos al Capítol, on es llegirà el Martirologi, i resada la **Pretiosa** i altres pregàries de costum, hi haurà l'acusació de culpes, i el P. Abat farà després una exhortació, que quasi sempre consistia en un comentari de la Regla de Sant Benet.

A la biblioteca de Montserrat es conserva un comentari mallorquí de dita santa Regla fet per l'Abat Guillem Riera, titulat: **Exhortation es in Regulam Sancti Patris Benedicti in capitulo quotidiano**. Aquest monjo era natural de Petra i fonc elegit Abat

de La Real l'any 1772 i reelegit per segona volta l'any 1780 (4).

Un altre comentari imprès en castellà, incomplet, de la mateixa Regla es conserva a la Biblioteca de La Real, titulat: **La Regla de San Benito nuevamente traducida y explicada según su verdadero espíritu por el Autor de «Los deberes de la vida monástica»**. Es el volum segon d'aquesta obra, i comença en el capítol XVII: **Cuantos salmos se han de**

(1) VICH-MUNTANER. **Documenta Regni Maioricarum**, Palma 1945, p. 88.

(2) Consta que l'any 1717 Bernat Totxo, quèstor de Montserrat, denuncià dos quartins d'aiguarent recollits d'almoïna a Porreres.

(3) Aquestes Ordinacions foren publicades per Bartomeu Ferrà en el B.S.A.L. IX. 1901-1902), 139, 142, 158, 160, 171, 172, 187 i 189.

(4) Josep M.ª Massot i Muntaner. **Miscel·lània històrica catalana. Homenatge al P. Jaume Finestres de Poblet**. Abadla de Poblet, 1970.

decir en las Horas del Oficio. En la portada d'aquest llibre hi ha aquesta nota manuscrita: **Es del R. D. Juan Jofre monje cisterciense.** Aquest monjo era natural de Biniamar i fonc el 49è abat quadriennal del Monestir de La Real, elegit el 3 d'octubre de 1815.

Els Monjos de La Real dedicaven cada any a Sant Benet dues festes molt solemnes. La primera amb octava el 21 de març, i la segona, anomenada festa de la Translació, el dia 11 de juliol. Tenien aqueixes festes antífonas i himnes propis, com es pot veure a l'Antifonari, amb la notació musical, escrit pel Monjo Arnau Campins l'any 1778, que encara es conserva.

Quan l'Abat Onofre Pol, a finals del segle XVI, emprengué la restauració de la vella església monàstica, en el retaule nou de l'altar major, al costat de la figura de la Titular, Ntra. Senyora de la Font de Déu, hi féu posar dues pintures, que encara es guarden dins la sagristia actual, una de Sant

Benet i l'altra de Sant Bernat. I quan devers l'any 1724 l'Abat Mayol féu construir el bell claustre actual, volgué dedicar a Sant Benet el portal del mateix, i per això féu escriure damunt la cornisa del seu timpà aquesta inscripció: **El ilustre Patriarca de los Patriarcas el glorioso Padre San Benito Abat.** I damunt la sobrellinda aquesta frase cèlebre: **Si Benedictus non fuisset, Petrus mendicasset.** **Joan. Plaz. 10.** Que vol dir que si Sant Benet no hagués existit, Sant Pere s'hagués vist en feines per trobar successors. Es el que diu també el monjo Mabillon, que en la edat mitjana l'Orde Benedictí semblava esser l'hereu de la Càtedra de Roma.

Poques capelles tendria Sant Benet dins Mallorca fora del monestir de La Real i en cap altre lloc de la nostra Illa era tan ben honorat com pels seus Monjos, fins que l'any 1730 fonc nomenat Bisbe de la nostra Diòcesi un Monjo Benedictí Fr. Dom. Benet Panyellas, que havia estat Abat de

San Feliu de Guíxols. Ell, durant el seu pontificat, dedicà una capella de la nostra Seu, abans anomenada de Ntra. Senyora dels Navegants, a Sant Benet i pagà del seu peculi el gran retaule, on es veu la figura del gran Patriarca entre dues Santes benedictines, Santa Escolàstica i Sta. Gertrudis.

Aquests són els records que reviuen en la solemne celebració, del XVè centenari del naixement de Sant Benet, al Monestir de La Real, dia 22 de març, presidida pel nostre Sr. Bisbe.

Tant de bo! que aqueixa commemoració contribueixi a despertar la devoció al Patriarca Sant Benet, tan benemèrit de tota Europa i de tota l'Església catòlica en general i a aprendre les lliçons que tots els cristians haurien de sebre treure de la seva santa Regla, ja exposades pel nostre Bisbe en la seva carta de 1 de gener.

GASPAR MUNAR, M. SS. CC.

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL

guants

bosses

peces de vestit

i marroquineria en general

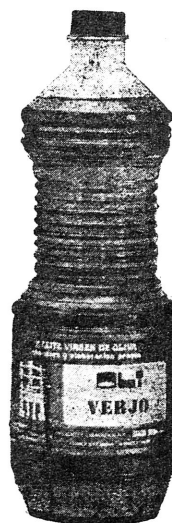
Gran Via de Colón - Telèfon 50 19 00

I N C A

VERJO

s'oli gustós d'abans

encara es fa avui

OLI
CAIMARI

Consideracions prèvies a la confecció d'un llibre de text de llenguatge català

per Pere Pons i Clar

Quan un professional de l'ensenyament reflexiona sobre els objectius de la seva feina mira, ha de mirar, la realitat en el doble vessant de l'objecte i el subjecte. No fer-ho, apart d'ésser artíficiós, condueix al fracàs. I hi condueix perquè un dels primers fonaments pedagògics defineix la funció del que ensenya com una **adaptació** al subjecte de la tasca educativa. Només a partir d'aquest subjecte i del seu coneixement consegüent, poden establir-se les coordenades que regiran el projecte educatiu. Adaptació múltiple i complexa de la que examinarem només cinc aspectes per considerar-los indispensables:

— adaptació al **nivell comprensiu** de l'infant que implica la utilització d'un vocabulari seleccionat,

— adaptació a la **capacitat expressiva** i que per tant ha d'eliminar totes aquelles activitats que exigeixen una conducta lingüística fora de l'abast de l'infant,

— adaptació als **interessos immediats** de l'infant i a la realitat del món que l'envolta. Aquesta adaptació obliga a ampliar la gamma de textos amb la inclusió de fragments de diari, revistes, còmics, faules, contes, rondalles, poesia, novel·les etc. Adaptació aquesta que a més ha de posar en contacte a l'infant amb la deïxa literària de les generacions precedents, perquè pugui aprendre'n d'elles, sàpiga apreciar-les i en definitiva estimar-les com a cosa seva,

— adaptació a les **necessitats funcionals** del llenguatge, és a dir, que li permeti una millor comunicació entre les persones de la seva comunitat lingüística,

— adaptació al **nivell intel·lectual** i possibilitats d'abstracció de cada edat, enfocant l'estudi de la gramàtica i de l'ortografia d'una manera inductiva i no pas deductiva, perquè implica unes generalitzacions que dins del context de l'aprenentatge no serien operatives i conduirien al memorisme.

Ara bé, tractant-se de llenguatge el problema es multiplica degut als factors que hi són concomitants. A l'ensenyar la llengua als que la parlen, ens trobem que els dos elements de treball, objecte, la llengua, subjecte, el noi, es confonen; i si no es confonen totalment la seva independència és, evidentment, força conflic-

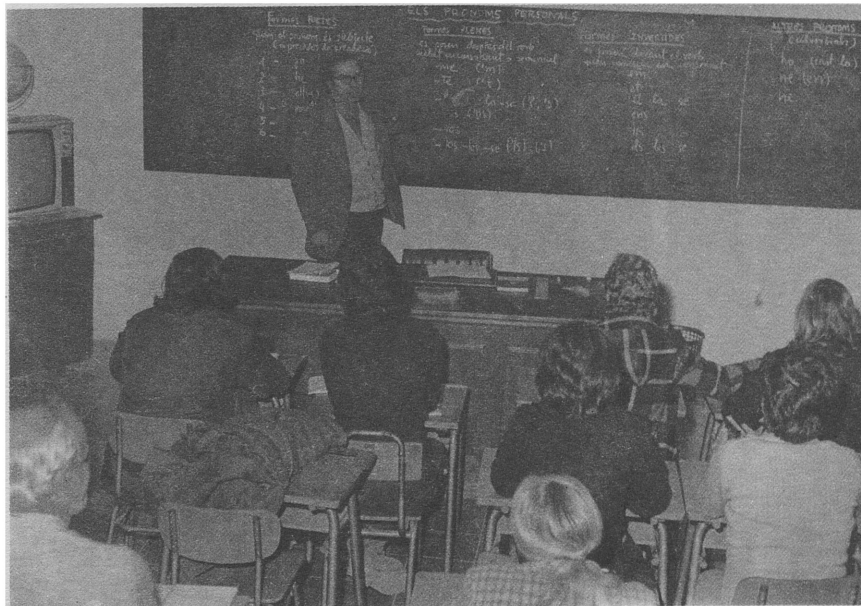

Foto Miquel Aguiló

tiva. Perquè, apart dels problemes que aquesta coincidència comporta, potser molt bé que el nivell del nin, nivell operatiu, d'utilització, no correspongui completament, o correspongui poc, al nivell desitjable. I que no ho sigui, no per la seva etapa madurativa, sinó perquè el llenguatge del nin, sigui el producte d'una incorrecta utilització general de la llengua en el seu context lingüístic.

A Mallorca, i arreu dels països de parla catalana, amb més o menys intensitat, la llengua ha passat, passa, per un procés anòmal. El bilingüisme català-castellà, (alguns prefereixen parlar de «disglòsia», que vindria a ser una vertadera malaltia del bilingüisme) ha creat unes descompensacions, interferències i substitucions, de les quals el català ha vist perdre la seva genuïtat, la seva pròpia personalitat lingüística. Gran nombre de paraules, frases i girs, expressions i inclús estructures castellanques han envaït, per dir-ho d'alguna manera el codi català, del llenguatge català, de la seva parla.

La situació en la què es troba el nin que parla català és, doncs, anormal, i pel professor que es planteja ensenyar català, problemàtica. I per

unes persones que decideixen de fer uns llibres de text, que en definitiva vol dir ampliar l'àmbit de la seva influència, i per tant problemàtica, oferint una ajuda responsable, potser encara ho és més.

Intentaré explicar-me fent breument unes consideracions sobre els possibles receptors dels llibres, l'àmbit geogràfic sobre el qual la col·lecció «Els Vents» incideix, sobre el llibre com a tal, i sobre els eixos, grans eixos, orientadors, utilitzats a l'hora de posarnos a treballar.

Passant al primer punt, els **possibles receptors** del llibre, es posen de relleu immediatament diferents grups classificats segons la relació que mantenen amb la llengua catalana. A grans trets destaquem:

1r. Infants, la llengua dels quals és el català, i que per tant en tenen d'ell un coneixement estàndard normal. És el grup més nombrós.

2n. Infants de parla castellana però que entenen el català, perquè n'han rebut influències notables, a través principalment de la família i del entre ells parlen català, però que es veïnat. (Notem que algunes vegades poden ser els mateixos pares que dirigeixen als seus fills en castellà).

3r. Nins de parla castellana, de pares castellans, però que entenen el català i són capaços de construir frases elementals. Són infants que amb un reciclatge adequat podrien ser inclosos en un disseny didàctic normal.

4t. Infants, la llengua dels quals és el castellà, i que per raons socioeconòmiques han tingut limitadíssims contactes amb el català. És el cas de les colònies d'immigrants.

Aquests quatre grups poden a la vegada classificar-se en dos grans àmbits. En un hi posaríem els tres primers; en el segon els del quart grup.

La primera reducció de la població receptora queda establerta. Els llibres de llenguatge «Els Vents» han estat estructurats amb una metodologia que permet l'ensenyament del català als nins distribuïts en el primer àmbit. En el cas del professor, els alumnes del qual pertanyin exclusivament a l'àmbit segon, la feina seva d'adaptació del llibre a les realitats de la classe, hauria de ser més acurada.

La segona reducció de l'àrea d'utilització de la col·lecció vindria establerta per la definició dels **àmbits geogràfics i històrics** dels països de parla catalana. ¿Són aquests llibres igualment vàlids per un infant de València, de Girona o un de Mallorca? La resposta seria sí, però restringint aquest sí per als nivells superiors de 3r., 4t. i cinquè. Als primers nivells és quan més necessària es fa l'adequació absoluta, no solament al lèxic del nin, sinó també a les seves construccions i pronúncia. I precisament és en aquest vocabulari, el més elemental, on trobam més diversitats en l'ús d'uns i altres sinònims catalans.

La tercera consideració que cal fer al parlar d'un llibre és precisament la **valoració del llibre com a tal**, com

a eina de treball. La funció del llibre de text ha passat per unes etapes que podrien ésser esquematitzades així:

— llibre del mestre i per al mestre, i que poc o gens tenia en compte la presència del l'alumne, principal protagonista del fet educatiu,

— el llibre de l'alumne i per a l'alumne, i que en certa manera pretenia prescindir del professor.

— el llibre per al professor i al mateix temps per a l'alumne. És a dir, una eina a l'abast de l'infant quant a la seva capacitat comprensiva, adaptat als seus interessos i mecanismes operatius quant a la distribució metodològica, i al mateix temps un llibre útil pel professor perquè li possibilita participar en el treball de l'infant orientant-lo, controlant-lo i corregint-lo.

— el llibre per últim, una idea de llibre encara, que s'inseriria dintre del plantejament futurista de la ciutat educativa, institució globalitzadora de totes les instàncies educatives, del qual poques coses en sabem encara.

La tercera reducció, doncs, queda establerta. Els llibres que ens vàrem proposar de fer són els esmentats en tercer lloc, és a dir els llibres per al professor i per a l'alumne. Són uns llibres que el professor ha de conèixer, adaptar-s'hi segons la realitat del grup que treballa, retallar, afegir, esmenar... ¿Cal recordar que un llibre poc correcte pot convertir-se en una eina rentable didàcticament si és treballat per un bon professional, i vice-versa?

La quarta i última consideració que ens hem proposat és la de definir a grans trets **els eixos orientadors** de la nostra tasca.

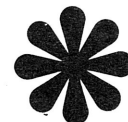
El primer és el tenir present que l'activitat del nin és el motor de l'aprenentatge, activitat que des de fa temps ve definida per la conducta del nin motivada per l'interès.

El segon ha estat l'ordre, la claretat, la programació i la sistematització. Hem cregut que només d'aquesta manera l'infant trobaria fàcilment el seu lloc dintre la línia evolutiva dels coneixements. El nin per créixer intel·lectualment necessita d'unes referències molt clares i concretes. Ha de poder, i nosaltres li hem de facilitar, relacionar conceptes ja apresos amb els que està treballant. Només així l'aprenentatge pren la forma totalitzadora i integradora de la personalitat en les seves múltiples facetes.

Un llibre de text, i més un llibre de llenguatge no pot ésser exhaustiu. Per tant la tercera orientació ha estat el realisme. Tots sabem que hi ha activitats que un llibre pot escometre. Són activitats que depenen de la idiosincràcia del grup-classe i aleshores correspon al professor, o equip de responsables, resoldre-les.

La quarta constatació va ser que cada nivell, cada edat, té unes característiques diferencials. Un llibre de segon no pot ser, en la seva estructura externa i interna, igual als de primer o tercer. Cada llibre ha de tenir una personalitat metodològica, i una personalitat externa també acusadament original. Els tipus de lletra, els espais en blanc, les il·lustracions, els enunciats... i en definitiva tot el llibre ha d'expressar la seva identitat.

PERE PONS I CLAR

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 11

CIUTAT

**ÚLTIMA
HORA**

**La veu del poble
i dels pobles**

Jaume Corbera i Pou

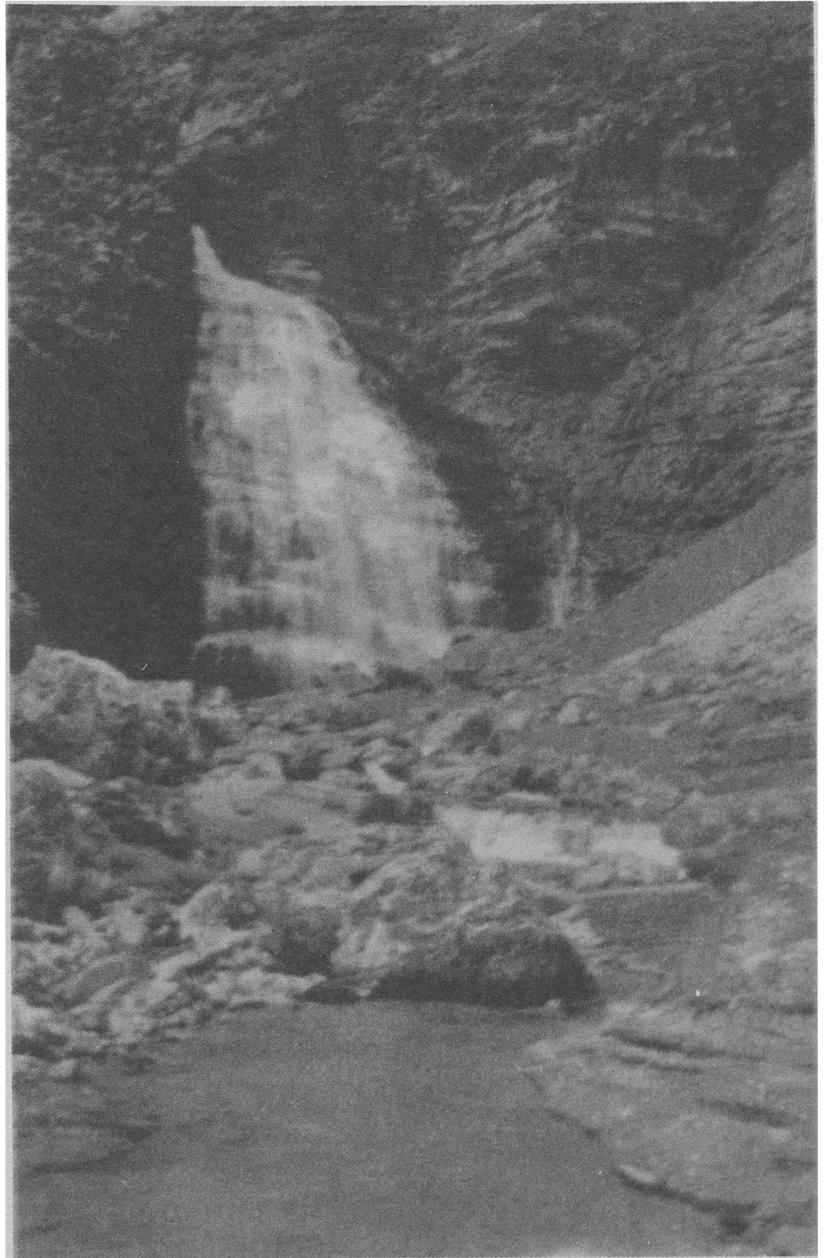
El renaixement de la llengua aragonesa

Ben poc coneguda és, fora dels cercles estrictament lingüístics, l'existència d'una llengua aragonesa. Sempre els llibres de text de les escoles han volgut ensenyar que a Aragó se parla **castellà**, i res més. Ni tan sols han admès, i aquest altre fet és encara més evident simplement perquè afecta un major nombre de persones, l'existència d'una franja aragonesa de parla catalana. De fet, no són solament els llibres de text oficial que ignoren la diversitat lingüística aragonesa. Molts de manuals de Lingüística Romànica, fets per científics, passen totalment per damunt de la «fabla» (com l'anomenen els qui la parlen) aragonesa quan enumeren les llengües romàniques. Com a molt, s'hi refereixen com un «dialecte» del castellà.... Així doncs, oficialment i no oficialment, la ignorància respecte a la llengua pròpia d'Aragó és gairebé general.

Això no obstant, l'**aragonès** com a llengua existeix. I existeix no només a la imaginació d'unes quantes persones que la reivindiquen, sinó que existeix com a vehicle de comunicació d'una petita —això sí— societat que la té com a llengua seva: la societat pagesa i muntanyenca dels Pirineus Aragonesos.

Aquesta societat aragoneso-parlant, i la llengua en si mateixa, és el subjecte d'un llibre ben interessant publicat ja fa prop de 3 anys, però que no ha rebut potser l'atenció que es mereix. Se tracta de «**El aragonés: identidad y problemática de una lengua**», obra d'un grup de membres del «Consell d'a Fabla Aragonesa». El llibre és compost en tres grans apartats, cada un dividit en els capítols corresponents: «**I. Aspectos lingüísticos**», «**II. La lengua aragonesa en la literatura**» i «**III. Aspectos sociales**».

El primer apartat és dedicat a analitzar l'aragonès com a sistema lingüístic diferenciat, situant-lo dins el conjunt de les llengües romàniques, a què pertany, i fent-ne una petita història des dels seus orígens fins a l'actualitat. Un dels capítols d'aquest apartat exposa ben clarament les característiques de la llengua aragonesa com a tal, mostrant amb tota claredat què fa que no puguem considerar-la com un dialecte del castellà —o del català—, sinó que l'hàgim de veure com un idioma germà —però idioma, al capdavant— dels seus veïnats català, a Llevant, castellà, a Migjorn i Po-

Vall d'Ordesa (Osca)

nent, i occità, a l'altre vessant del Pirineu. És sobretot interessant, en aquest apartat, el capítol 5: «**Los dia-**

lectos aragoneses actuales y la unificación de la lengua literaria», on els autors examinen la diversitat dialectal

de la llengua i els problemes que això planteja per a la unificació de l'aragonès literari.

El segon apartat de l'obra fa un repàs a la literatura en llengua aragonesa o, més exactament, a «**La llengua aragonesa en la literatura**». Des de la primera manifestació escrita en aragonès, el «Liber Regum», al segle XIII, fins a les obres publicades aquests darrers anys, els autors analitzen els escrits més importants que a través dels segles han donat testimoni de l'existència d'aqueixa llengua, fixant l'atenció, en arribar als temps actuals, en la importància que té per al futur de la literatura aragonesa l'existència d'una llengua literària unificada i integradora.

El tercer apartat del llibre, «**Aspectos sociales**», és, tal vegada, aquell que és més important pel que significa el fet d'estudiar la llengua en relació amb el context socio-econòmic i demogràfic en què es troba. Al cap i a la fi, és aquest context el qui ha d'assegurar la pervivència —o la desaparició— de l'idioma que encara ara li és propi. De res no val tenir una identitat ben diferenciada ni una literatura passada i present si la comunitat que parla una llengua no sent la necessitat de conservar-la i usar-la en tots els camps vitals. El futur de qualsevol llengua depèn de la voluntat dels seus parlants.

Però, ben mirat, no és solament això, sinó que aquesta comunitat no podrà tampoc salvar la seva llengua, si poc a poc va essent destruïda ellà mateixa. I aquí els autors figuren de ple els dits dins la nafra: el Pirineu Aragonès sofreix des de principis de segle una despoblació pregona i continuada. Els habitants de les muntanyes, els qui mantenen la «fabla», emigren cap a les ciutats: cap a Osca, la capital provincial, cap a Saragossa i, també, cap a Barcelona. El Pirineu se va despoblant, i amb les persones se'n va la llengua. Els qui queden són només els cacics, la

petita burgesia urbana, els funcionaris... i tots aquests ja xerren castellà. L'aragonès, doncs, que al segle XIV era parlat a tot Aragó, desapareix a mesura que desapareix l'últim reducte social que el sustentava.

Els autors del llibre són prou conscients que el problema de la llengua no és ni més ni manco altra cosa que el problema d'un poble obligat a la dispersió. I en aquest sentit alcen la seva veu: «La lluita que el poble aragonès s'ha de plantejar no queda reduïda a la llengua, o a les llengües d'Aragó. Per res no serviria solucionar el problema lingüístic si la Regió continua en el seu estat actual de manca de llibertat i sense que el poble aragonès es pugui autogovernar».

(...)

«No es pot admetre la defensa a ultrança de la llengua fora del seu context polític. ¿De què pot servir si el poble queda allunyat dels òrgans del govern? ¿Per a què una llengua en uns pobles explotats, agonitzants i colonitzats? ¿Per a què una llengua si la cultura del poble i per al poble continua sistemàticament ignorada? ¿Per a què salvar una llengua sí, mentres, se deixa morir o es destrueix el poble que la parla...?».

El plantejament, doncs, que en fan és clar: és necessari salvar el poble si volem salvar la llengua que parla. Però presentant ja alternatives concretes com a passes immediates a fer, exigeixen com a condició primera l'autonomia vertadera de la regió, i dins aquest context, l'acció sobre quatre camps concrets: 1) l'escola: partir de l'ensenyança de l'aragonès per arribar a l'ensenyança en aragonès, dins el seu territori; 2) la vida pública: ús de l'aragonès als centres oficials, al carrer, a l'església, etc.; 3) els mitjans de comunicació: presència de la llengua aragonesa a la ràdio, la premsa i la televisió; 4) les manifestacions culturals: potenciar la cultura popular en aragonès,

i utilitzar-lo com a vehicle d'expressió cultural en tots els terrenys.

El llibre que estam comentant acaba amb un abundós IV apartat de «**Bibliografia**». La quantitat d'obres que hi apareixen, des de revistes fins a escrits inèdits (mecnografiats o ciclostilats) passant per obres generals i obres concretes sobre l'aragonès, ens són una mostra del rigor amb què han treballat els autors i ens proveeix d'una valuosa font d'informació per a coneixements més profunds sobre el tema.

En definitiva, doncs, se tracta d'un llibre molt ben fet i prou explícit per conèixer mínimament la situació —difícil situació, si va a dir ver— de la llengua aragonesa, per tant, de la comunitat que la parla.

La referència bibliogràfica del llibre és:

Anchel CONTE, Chorche CORTÉS, Antonio MARTÍNEZ, Francho NAGORE, Chesús VAZQUEZ: **El aragonés: identidad y problemática de una lengua**. Zaragoza, Librería General, 1977.

JAUME CORBERA POU

4 Gats
Galeria d'Art

c/. sant sebastià, 2 i 3
tel. 22 64 93
ciutat de mallorca

B R O T O

abril

Josep Nicolau

Una ambaixada de la poesia mallorquina a València

Encara queda a un dels indrets més delitosos de la Ciutat de València un edifici d'una arquitectura una mica estranya, amb una façada brodada per un neogòtic de principi de segle i una torre que recorda al mateix temps el Miquelet i els minarets islàmics. Es un record plàstic de l'Exposició Regional que tengué lloc ara fa precisament setanta anys, l'any 1909.

Va esser aquella una fita realment històrica que motivà tota una sèrie d'actes culturals, i fou també ocasió d'una ambaixada de germanor de la Poesia mallorquina a la Ciutat del Túria.

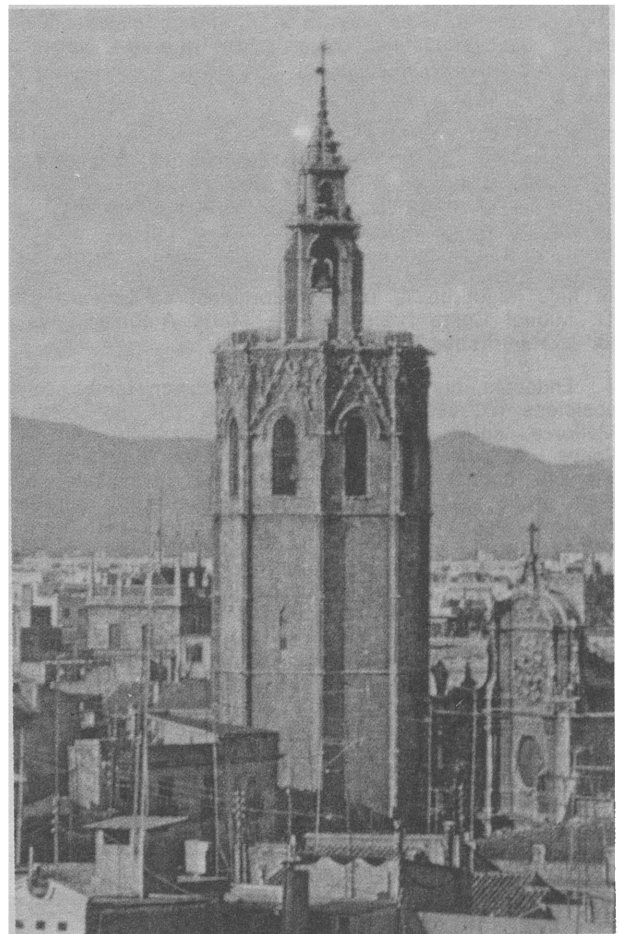
L'expedició fou promoguda, organitzada i dirigida pel Director del diari «La Almudaina», D. Jeroni Amen-gual, i resultà un èxit. Hi prengueren part Autoritats, literats i grups folklòrics. Per fixar un objectiu concret, seria un homenatge al poeta D. Teodor Llorente, i en ell, a la Poesia valenciana.

D. Teodor apareixia rodejat d'una gloriosa aurèola literària. Entre altres mèrits, comptava amb el Diploma de Mestre en Gai Saber, era Cavaller de la Reial Orde de Carles III, Gran Creu d'Isabel la Catòlica i distingit amb les Palmes acadèmiques pel Govern francès. El mestre d'aquella generació, D. Marcellí Menéndez i Pelayo havia fet constar que D. Teodor havia contribuït més que ningú mitjançant les seves traduccions a l'educació literària del seu poble, i l'havia enaltit com «el gran ciudadano de Valencia, que es hoy la personificación más completa de su lengua y de su literatura».

Era també molt estimat entre els seus coterranis. Es publicà una poesia dirigida a ell «Poeta dels poetes», i alguns anys feia que un crític literari no duptà a aplicar-li els vers de Virgili dient que descollava entre els poetes, «quantum lenta solent inter viburna cupresi», com el xiprer entre els joncs.

En Llorente tenia un esperit tot obert al món exterior; una ànima, com la tenen els artistes de veritat, prompta a sintonitzar amb tot esperit sensible, encara que fos a l'altra part de les fronteres del País valencià. Testimoni n'era la seva «Salutació als poetes de Catalunya, Balears i Provença» publicada feia ja més d'un quart de segle.

Molt agraït D. Teodor a D. Marian Aguiló, l'il·lustre mallorquí, que essent bibliotecari de la Universitat de València, l'havia encaminat a expressar els seus senti-

ments en la pròpia llengua materna, sentí sempre per la nostra Illa una simpatia que quasi era admiració. En l'àlbum d'una jove mallorquina, anomenada Marguerideta, havia escrit unes estrofes molt simpàtiques, i un altre dia publicà en el seu periòdic «Las Provincias» aquests versos:

Nom d'Illa daurada du en la mar llatina
la pàtria volguda que enyora ton cor;
per ço, en mos ensomnis, tota mallorquina
porta per corona una estrella d'or.

L'estrella que portes jo veig encara
en tres llums divines d'igual claretat:
una es Hermosura; l'altra Gentilesa,
i l'altra, més santa. Virtut i Bondat.

D'aquest vell poeta l'ofrena es ben pobra;
en mon hort cullívola, no trobi altra flor;
no me la rebutges, perquè en tens de sobra,
dolça mallorquina de l'estrella d'or.

Entre els literats valencians i els mallorquins hi havia, endemés, un sincer intercanvi d'amistat. Ja en 1876, un grup de poetes mallorquins havia passat la mar per commemorar a València el Centenari del Rei En Jaume, i sovint apareixia en les pàgines de les revistes valencianes algun treball, bé en prosa, bé en vers, enviat des de Mallorca. Així en «Las Provincias» de 1880 surt de cop i resposta una poesia mallorquina titulada «Devoció i Puresa». En els Jocs Florals celebrats per l'Associació «Lo Rat Penat» l'any 1900 s'havia cridat per Mantenedor En Joan Alcover i el seu parlament havia estat llargament aplaudit quan es referí a la semblança en el parlar de valencians i mallorquins.

Aquella expedició de l'any 1909 sortí de Mallorca el 10 de juliol, i estava formada per una honrosíssima representació de la Roqueta que arribava a 333 persones. La presidien Autoritats de prestigi, el Batle de Palma, D. Enric Sureda, l'Ex-alcalde D. Antoni Rosselló, dos tinents de batle, D. Gabriel Fuster i D. Ferran Pou i altres dos regidors. Dins un altre ordre, hi anava també un estol de poetes, en dels més florits estoils que jamai hi haja hagut en la terra mallorquina, en primera fila, D. Miquel Costa i Llobera, Na Maria Antònia Salvà i D. Llorenç Riber.

Endemés, els poetes presents portaven també composicions expressament escrites pels qui quedaven a Mallorca, entre ells d'En Joan Alcover, N'Antoni M.º Penya i en Joan Rosselló de Son Forteza. Alguns pobles s'havien abonat a enviar, completant l'expedició, els seus grups folklòrics. Sa Pobla hi enviava set parelles de dansadors, altres tantes Santa Eugènia, i nou Alaró.

A las set i mitja d'aquell capvespre esplendorós d'estiu, ja tots els expedicionaris s'havien embarcat. El vapor «Miramar», fletat expresament pel viatge, presentava un cop de vista deliciós i ple de vida, amb tota la coberta plena de gent, que corresponia saludant amb el mocador a la gentada aplegada en el moll pel comiat. Quan el vaixell emprengué el camí, arribaven a terra, amb l'embat, les notes de les xeremies que tocaven a damunt coberta.

El temps era tranquil, i encara feia claror. Just començava a pipelletjar qualque estrella. Per això, mentre el «Miramar» s'obria pas entre les aigües, les xeremies no s'aturaren de tocar, i ben prest a damunt coberta s'organitzà un ball en el qual, juntament amb els grups folklòrics, prengueren part bon nombre de passatgers. El «Miramar» era una nau ben tallada. Carregava 1,800 tones, i anava a quinze milles per hora.

A les sis del matí, ja ben a la vista la costa valenciana, els xeremiers tocaren diana, i els pocs passatgers que encara no havien deixat el camarot es prepararen per l'arribada. A les set, com estava previst, el vapor, lluint tota l'empavesada, entrava triomfalment al Grau, tocant la seva sirena, a la qual corresponien moltes altres naus ancorades en el port.

Malgrat l'hora matinal, ja era allà el Batle de València, D. Josep Maestre, presidint una comisió del seu Ajuntament. També hi era D. Teodor Llorente, recolzat en el seu gendre i en el canonge historiador Sanchis Sivera. També hi era, plena d'entusiasme, tota la colònia de mallorquins que residien a València, i no faltaven tampoc distingides representacions de dirigents del «Rat Penat», del Comitè de la Exposició i de la «Joventut Valenciana». Uns i altres, a penes es col·locà la soia del vaixell, inundaren la coberta del «Miramar» per abraçar els expedicionaris. Allà mateix, el Batle de València donà la benvinguda als mallorquins, i tot seguit s'emprengué l'anada a la Ciutat.

En tramvies de luxe arribaren a la Glorieta, on s'havia instal·lat el Mercat de les Flors. Allà esperava la Banda Municipal, que els rebé tocant l'Himne de l'Exposició. El Batle s'acostà a les vendores per adquirir els rams de flors més vistosos, i amb ells obsequià les dames mallorquines. Llavors posà a disposició dels excursionistes alguns carruatges.

Deixats els seus equipatges, i sempre acompanyats gentilment per alguns regidors, feren primer la visita obligada a la Verge dels Desemparats, llavors visitaren la Seu, pujaren al Miquelet, recorregueren les galeries del Museu de Belles Arts i les Sales de l'Exposició, acollits per tot arreu amb respecte i efusiva cordialitat. Els membres de l'Ajuntament de Palma, acompanyats pels seus macers, foren objecte d'una recepció pel de València amb vestit de gala, i llavors obsequiats amb un refresc.

A la vesprada, tengué lloc una vetlada a la Pista de la Exposició, massella de públic i esplendorosa d'illuminiació. Les parelles de balladors vengudes de Mallorca feren una exhibició de les seves danses, alternant-les amb toques de la Banda Municipal. El públic no es cansava d'aplaudir i d'elogiar la gràcia, l'art i els vestits de les mallorquines. Tot acabà, com era de ritual, amb un magnífic castell de focs.

XARXA CULTURAL S. A.

Una colla de serveis culturals a ca vostra

Adheriu-vos-hi: c/. Ample, 35. Barcelona - 2

El dia següent, diumenge, el «Rat Penat» obsequià una representació mallorquina que passava el mig centenar de comensals, amb un dinar esplèndid dins l'hort de D. Antoni Garcia, i al capvespre, l'Ajuntament de València anà en corporació a l'Hotel París per tornar la visita al de Palma.

Però la Festa de la Poesia, l'Homenatge de Mallorca a la Poesia Valenciana en la persona de Teodor Llorente es realitzaria aquell vespre en el mateix vapor «Miramar», surant damunt les aigües mediterrànies que uneixen les costes mallorquines amb les valencianes.

Damunt la coberta profusament il·luminada presidia l'acte D. Teodor en persona. Agil i juvenivol en esperit, D. Teodor acusava en el seu cos el pes dels 73 anys, del molt treball realitzat i de llargues lluites sostingudes. Allà estava presidint, amb el seu front ample, els seus ulls vius i els mostatxos poderosos, que li queien damunt la barba deixant-li quasi tapada la boca. Al seu costat, la seva esposa i la filla, i devora ells, els dos Batles i representants de moltes entitats.

Parlà en primer lloc D. Jeroni Amengual, organitzador de l'expedició, i després D. Toni Rosselló. Llavors s'aixecà per recitar els seus versos el príncep de les Lletres mallorquines, D. Miquel Costa i Llobera. Ningú alenava esperant la seva intervenció. El nom de Costa i Llobera ja feia molts d'anys —de quan ell en tenia vint-i-un— que volava amb vol d'àguila per damunt les aigües mediterrànies amb les ales del «Pi de Formentor», estrofes tan conegudes i estimades a Catalunya i a València com entre els mateixos mallorquins.

Aleshores, quan l'expedició a València, el poeta tenia ja els 55 anys, la que els romans anomenaven «aetas matura». El Bisbe Campins, en la seva «Visita ad limina» efectuada en el mes de maig d'aquell mateix any, havia proposat a la Santa Seu el nomenament de Costa i Llobera per una canongia de gràcia a la Seu de Mallorca, i s'esperava d'un dia a l'altre el Rescripte concedint-la. La prebenda significava per a l'il·lustre Prelat no tant una condecoració per l'excels poeta, com un joell més en el Capítol de l'Església mallorquina.

Mentre venia de Roma la resposta, D. Miquel preparà la seva intervenció a València. Però la seva lira ja no vibrava amb la flexibilitat d'altre temps. Quan l'estiu de l'any anterior donava pas a la tardor, havia escrit melancònicament al seu amic Rubió: «Aquest estiu no he fet res de poesia. La vena s'estronca».

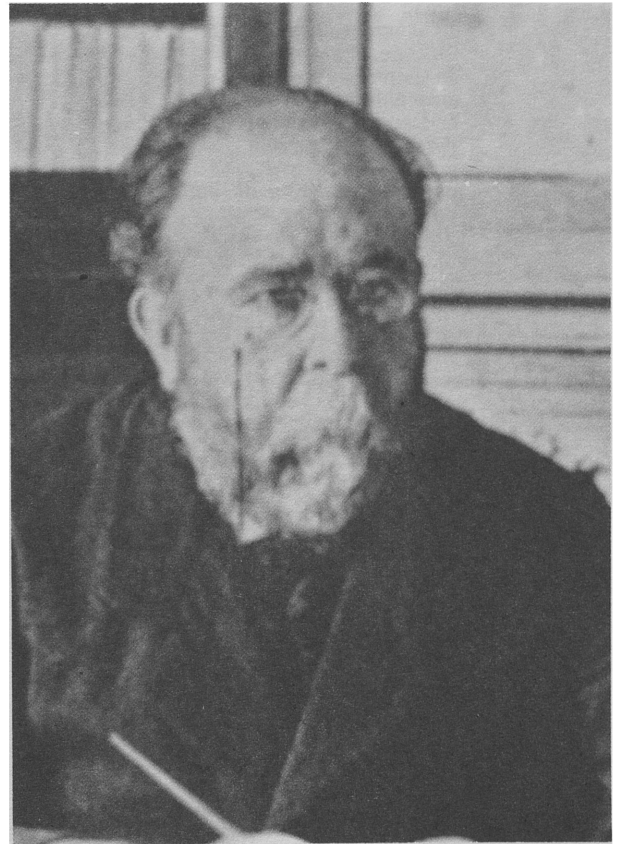
Aquest any, el 29 de juny, escriu lacònicament en el seu Diari: «Llitr. Pens. Llorente». Però també ha trobat la seva Musa profundament adormida. Insisteix, el dia següent, mes tot en va: «Pens. No trob començament de Poesia a València. Pens. Res surt».

Hores penoses, perquè bé ell sabia que era imprescindible que parlàs. I ja es devia imaginar el seu futur selecte auditori pendent de la seva paraula. I faltava just una setmana i mitja.

Meditant, sortí a fer una volta pel Calvari pollencí, i allà fou on li arribà la inspiració beneïda. Entrant a caseva, escriu les dues primeres estrofes, que tot agraint-les al Senyor, s'aniran completant en els tres dies següents, ja començant el juliol.

Aquelles estrofes ressonarien amb cadències d'égloga dins el cor del culte auditori damunt la coberta del «Miramar»:

**O, la meravella d'aqueixa horta immensa,
paradís obert,
que al Mediterrani de safir comença**

Teodor Llorente i Olivares

**plana d'esmeragdes, que a lo lluny se perd
a la llarga vista
en morades serres de clara amatista!**

**...Es la Poesia de València, noble
hereua de N'Ausias, de Corella i Roig,
que també cull fresca la cançó del poble,
com menuda fraula,
que fins a la taula
d'un palau de prínceps bé faria goig.**

**Ara que València, sempre tan gentil,
a tothom se mostra més que mai galana,
ara que Mallorca, sa fidel germana,
ens tramet a fer-li cortesia humil,
els qui som de l'illa
cantador esbart
com no donariem de la nostra part
ofrena senzilla
a l'excelsa Musa, Reina aquí de l'Art?**

**Patriarca, jove d'esperit, salut!
Acceptau-nos ara tan humil tribut
com a canastreta
de secana fruita de nostra Roqueta,
país que a tot'hora vos fou benivolgut!**

Acabada l'ovació, sincera i entusiasta, a D. Miquel Costa i Llobera, D. Leopold Trénor, President del Rat Penat, llegí els seus versos «Als mallorquins», i llavors Na Maria Antònia Salvà digué la seva salutació a Teodor Llorente:

**Mestre de cor gentil,
que dins la vostra altesa**

aimau lo més humil
de la naturalesa...
Oh, vós, mereixedor
de l'eterna corona,
al acollir amb amor
la que la terra us dóna;
floreta sens perfum,
una modesta trova
per beure un raig de llum
de vostra glòria nova,
dels llors dins la verdor
hi restà amagada,
amb una tremolor
de gota de rosada.

Seguiren altres versos d'En Nicolau Dameto, d'En Josep M.^o Tous i Maroto i d'alguns valencians. Finalment, s'aixecà D. Teodor, i amb veu commoguda va llegir la seva resposta: Hi destacava una al·lusió d'encomi al trobador del Pi de Formentor i una altra a Na Maria Antònia, i acabava:

...València a tots vos saluda,
vos dóna la benvinguda,
i als seus braços vos atrau;
a tots nos honra i agrada
la placèvola ambaixada
d'amor, alegria i pau.
...Mirem sempre a l'ideal,
i farem que més gran sia
si arboram la Poesia
com nostre penó real.

Entre les demostracions d'afecte i d'admiració que reberen els mallorquins aquells dies, es destacaren les tributades a En Costa i Llobera i a Na Maria Antònia Salvà. «Los poetas y escritores —diria una setmana després D. Miquel an En Joan Rosselló de Son Forteza— se conjuraron, como decían ellos, para no dejarme salir en el "Miramar". Unos me reclamaban como huésped, otros querían acompañarme a la Albufera, al teatro romano de Sagunto. Desde la llegada al Grao hasta la salida tuve siempre como acompañantes a socios del "Rat Penat" o de "Valencia Nova". Los canónigos Sivera y Chabás me prodigaron atenciones, el Rector del Seminario, como otros, quería conocerme. Al despedirme, me rogaron insistentemente que volviera con más tiempo cuando la Coronación de Llorente. Todos quedamos profundamente agradecidos a tanta fineza».

Els expedicionaris mallorquins empengueren el viatge de tornada aquella mateixa nit. La travessia no fou tan feliç com a l'anada. Bona part dels passatgers es marejà, i en el moment d'atracar al moll de Palma el vaixell, vers l'una de la tarda, descarregava damunt la Ciutat una tempestat desfeta que va retardar durant una hora el desembarc.

Però al abraçar els seus familiars i amics, venien amb la satisfacció del deure complert,

de fer la cortesia
de València al trobador
en festa de poesia,
que es festa de germanor.

J. NICOLAU BAUZA

sempre
al servei
de la nostra cultura

En el proper número:

LA DELINQUÈNCIA JUVENIL

**"la Caixa"
Cada dia
més
a prop.**

**Més de 600
oficines unides
per teleprocés
al vostre servei.**

**CAIXA DE PENSIONS
"la Caixa"**

OBRA CULTURAL BALEAR

**Ara més que mai
per a l'ensenyament
de la nostra llengua**

FEIS-VOS-NE SOCI

C/. Impremta, 1

Tel. 22 32 99

Ciutat de Mallorca